

Magisteruppsats

FEKP01

HT 2009

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Hållbarhetsredovisning och -revision av de statliga bolagen

– Vem tar del av mervärdet som skapas av revisionen?

Författare:

Adi Hambiralović
Katja Dirsell

Handledare:

Anne Loft
AmandaTan-Sonnerfeldt

Abstract

Seminar date: 2010-01-26

Course: FEKP01, Degree Project graduate level, Business Administration, Graduate level, 15 University Credits Points (UPC) or (ECTS-cr)

Authors: Adi Hambiralović and Katja Dirsell

Advisor/s: Anne Loft and Amanda Tan-Sonnerfeldt

Five key words: Sustainability reporting, Sustainability audit, GRI, Public companies, State owned companies

Purpose: The aim is to explain the evolution of sustainability reporting for public companies and examine who is taking part of the value added created by the directive.

Methodology: The study is carried out with an abduktiv approach to investigate the phenomenon that audited sustainability reports in state owned companies are. The selected research method is based on semi-structured interview, where the respondents' opinion is to be illustrated.

Theoretical perspectives: Legitimacy theory is reproduced to give an overall picture of the legitimacy-process. The stakeholder theory and stakeholder groups are reflected upon to classify the stakeholders to sustainability reporting. The study is supported by current theories of reproduction of information, which include signal theory, expectations and information asymmetry.

Empirical foundation: The authors can be detected throughout trends within each category of respondents. Common to all is that they identify the owner, employees and customers as key stakeholders.

Conclusions: The conclusion is that it is an evolutionary process that hopefully will lead to organic growth in which more stakeholders interested in the phenomenon of sustainability. So far, most of the companies are starting up and is therefore unfamiliar with sustainability reporting. In the current situation, the audited report primarily is an internal policy document aimed at improving the internal processes around sustainability performance and reporting. The development is expected to go against the more experienced category in which even other stakeholders have shown a particular interest in the companies' audited sustainability reports. In the current situation the public corporations can signal superiority which is leading to market advantages. Thus, the evolutionary processes that leads to that the audited sustainability report is as much an external as an internal document. Only then the value can maximize of the audit and the cost.

Sammanfattning

Seminariedatum: 2010-01-26

Ämne/kurs: FEKP01, Examensarbete magisternivå, 15 poäng

Författare: Adi Hambiralović och Katja Dirsell

Handledare: Anne Loft och Amanda Tan-Sonnerfeldt

Fem nyckelord: Hållbarhetsredovisning, Hållbarhetsrevision, GRI, Statliga bolag, Granskning,

Syfte: Syftet är att redogöra för utvecklingen av hållbarhetsredovisningen för de statliga bolagen samt undersöka vem som tar del av mervärdet direktivet skapar.

Metod: Studien genomförs med en abduktiv ansats som skall undersöker det fenomen som granskning av hållbarhetsredovisning hos de statliga bolagen utgör. Vald undersökningsmetod utgår från en semistrukturerad intervju, där respondenternas åsikter skall åskådliggöras.

Teoretiska perspektiv: Legitimitetsteorin återges för att ge en överskådlig bild av legitimitetsprocessen. Vidare redogörs intressentteorin och intressentgrupper för att kunna klassificera intressenterna till hållbarhetsredovisningen. Studien understöds av teorier gällande återgivande av information, vilket inkluderar signalteorin, förväntningar och informationsasymmetri.

Empiri: Författarna kan urskönja trender inom respektive kategori av respondenter. Gemensamt för alla är att de identifierar ägaren, anställda och kunder som de viktigaste intressenterna.

Resultat: Slutsatsen är att det är en evolutionär process som förhoppningsvis kommer att leda till en organisk tillväxt där fler intressenter intresserar sig för fenomenet hållbarhetsredovisning. Än så länge är de flesta företagen i uppstartningsfasen och ovana med hållbarhetsrapportering vilket medför att dessa företag idag kan utgöra ett föredöme. I dagsläget är den reviderade rapporten främst ett internt styrdokument med syfte att förbättra de interna processerna kring hållbarhetsarbete och rapportering av detta. Utvecklingen förväntas gå mot den mer erfarna kategori ett där även övriga intressenter uppvisat ett visst intresse för företagens reviderade rapporter. I dagsläget kan de statliga bolagen signalera överlägsenhet som leder till marknadsfördelar. Således kommer den evolutionära processen att medföra att den granskade hållbarhetsredovisningen blir lika mycket ett externt som internt dokument. Först då maximeras värdet av granskningen och kostnaden för den.

Förord

Författarna vill tacka handledarna Anne Loft och Amanda Tan-Sonnerfeldt för vägledning under hela processen. Ett särskilt tack vill vi rikta till dem som bidragit till uppsatsen genom att ställa upp som respondenter, att de med intresse och ärlighet har besvarat samtliga våra frågor. Med respondenter från följande bolag; SAS, RISE Holding, Dramaten, Kungliga Operan, GreenCargo, Sveaskog, Systembolaget, Svenska Spel och Näringsdepartementet.

Sist men inte minst vill vi tacka varandra. Trots att vi har stött på flera hinder under studiens gång har vi alltid haft humöret uppe och sett till att det har varit kul att skriva tillsammans!

Vi hoppas att ni får en trevlig läsning!

Malmö den 7 januari, 2010.

Adi Hambiralović

Katja Dirsell

Innehållsförteckning

Abstract	2
Sammanfattning	3
Förord	4
Innehållsförteckning	5
1. Introduktion	8
1.2 Problemformulering	9
1.2.1 Forskningsfråga	11
1.2.2 Syfte	11
1.3 Disposition	12
2. Metod	13
2.1 Tankegången	13
2.2 Val av ansats och kunskapsförmedling av studien	13
2.3 Sekundärdata	14
2.3.1 Litteraturgenomgång	14
2.3.2 Källkritik	15
2.3.3 Avgränsningar	15
2.3 Primärdata	16
2.3.1 Val av forskningsstrategi	16
2.3.1.2 Den kvalitativa intervjun	17
2.3.2 Respondenter	17
2.3.2.1 Utformningen av intervjun	17
2.3.2.2 Intervjuguide	18
2.3.3 Praktiskt genomförande	18
2.3.4 Empiri	19
2.3.5 Analys	19
2.3.6 Validitet och reliabilitet	20
2.4 Sammanfattning	21
3. Bakgrund	22
3.1 Kravet på hållbarhetsredovisning och revidering	22
3.2 The Global Reporting Initiative	23
3.3 Presentation av företagen	24
3.3.1 Upprättat och reviderat sedan tidigare	25
3.3.1.1 SAS	25
3.3.1.2 Green Cargo AB	25
3.3.2 Endast upprättat	26
3.3.2.1 Svenska Spel	26
3.3.2.2 Systembolaget AB	26
3.3.2.1 Sveaskog AB	27
3.3.3 Ej upprättat sedan tidigare	27
3.3.3.1 Dramaten	27
3.3.3.2 Kungliga Operan	28
3.3.3.3 RISE	28
3.3.4 Staten	29
3.3.4.1 Näringsdepartementet	29
3.4 Sammanfattning	29
4. Teori	31
4.1 Legitimitet	31

4.1.1	En definition	31
4.1.2	Legitimitet och reglering	32
4.2	Intressentteori	32
4.2.1	En definition	33
4.2.2	Identifiering av intressenter	34
4.2.3	Intressenter och värde	35
4.3.4	Miljörapportering – två problem enligt teorin	36
4.3	Att återge information – orsaker, drivkrafter och förväntningar	37
4.3.1	Signalteorin och informationsasymmetri	37
4.3.2	Förväntningar	39
4.4	Sammanfattning	41
5.	Empiri	43
5.1	Upprättat och reviderat sedan tidigare	43
5.2	Endast upprättat	45
5.3	Ej upprättat sedan tidigare	46
5.4	Staten	48
5.5	Sammanfattning	50
6.	Analys	52
6.1	Legitimitet och lagstiftning	52
6.1.1	Upprättat och reviderat sedan tidigare	52
6.1.2	Endast upprättat	53
6.1.3	Ej upprättat sedan tidigare	54
6.1.4	Staten	55
6.2	Intressenter	56
6.2.1	Upprättat och reviderat sedan tidigare	56
6.2.2	Endast upprättat	57
6.2.3	Ej upprättat sedan tidigare	58
6.2.4	Staten	58
6.3	Återge information	59
6.3.1	Upprättat och reviderat sedan tidigare	59
6.3.2	Endast upprättat	60
6.3.3	Ej upprättat sedan tidigare	61
6.3.4	Staten	62
6.4	Sammanfattning	63
7.	Slutsats och diskussion	65
7.1	Forskningsfrågan besvaras	65
7.1.1.	Generell fråga	65
7.1.2	Huvudfråga	66
7.2	Studiens teoretiska bidrag	67
7.3	Reflektioner över slutsatsen	68
7.4	Förslag till fortsatt studier	68
8.	Referenser	69
8.1	Publicerade källor	69
8.2	Tryckta källor	70
8.3	Statliga källor	71
8.4	Nyhetsartiklar	71
8.5	Elektroniska källor	72
8.6	Respondenter	73
9.	Bilagor	74
9.1	Bilaga 1 Företag med statligt ägande	74

9.1.1 Upprättat och reviderat sedan tidigare:	74
9.1.2. Endast upprättat:	74
9.1.3. Ej upprättat sedan tidigare:	75
9.1.4. Ej upprättat även efter direktivet 2008	75
9.1.5. Företag utan placering	76
9.2 Bilaga 2 Intervjuguide Statliga bolag	77
9.3 Bilaga 3 Intervjuguide till den Ansvariga för extern rapportering vid Näringsdepartementet	77
9.4 Krav från staten	78

Figurinhållsförteckning

Figur 1. <i>GRI – Redovisningens tillämpningsnivåer</i>	24
Figur 2. <i>Intressentuppbyggnad</i>	34
Figur 3. <i>Informationsflöde och förväntan</i>	39

1. Introduktion

Hållbar utveckling – ” en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.”

Begreppet hållbar utveckling myntades under Brundtlandrapporten 1987 och definieras ovan. Fem år senare, 1992, i Rio de Janeiro, användes definitionen som ett mål för det tjugoförsta århundradet, Agenda 21. Syftet var att engagera alla medborgare lokalt för att kunna nå en hållbar utveckling. Målet var satt men först 2002, under Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg formades en handlingsplan. Detta tröga och byråkratiska förlopp har sin motpol i media där bevakningen och rapporteringen kring hållbar utveckling ständigt har ökat. För att exemplifiera kan författarna nämna medias roll i att åskådliggöra IKEA:s utnyttjande av barnarbete vid produktionen av mattor under 1980 talet samt Al Gores världskända dokumentär om hur vårt konsumerande har förstört klimatet på vår planet.

Hållbar utveckling är ett ämne som ständigt är i fokus, COP15 Konferensen¹ pågick i Köpenhamn under vintern och medvetenheten när det gäller mänsklighetens utnyttjande av resurser utvidgar sig hela tiden. Denna medvetenhet gör människor mer benägna att försöka minska sin påverkan på de framtida resurser som kommande generationer ärver. Samtidigt som medmänniskorna höjer kraven på dem själva riktas högre på deras omgivning däri inkluderat företagen. Att kräva att företagen producerar och granskar en hållbarhetsrapport är ett enkelt sätt för intressenterna att få en överblick över respektive företags arbete.

Hållbarhetsredovisning som begrepp är inte lika definierbart som en finansiell rapport då den finansiella rapporten innehåller främst kvantitativa begrepp som brukar vara lättare för en läsare att identifiera och förstå. Risken ligger i att intressenterna inte får en möjlighet att jämföra olika hållbarhetsredovisningar med varandra på samma sätt som denne kan jämföra olika finansiella rapporter. För att kunna säkerställa att informationen är riktig krävs det en bestyrkning av hållbarhetsredovisningen vilket leder till minskad informationsasymmetri. Detta skulle ge intressenten en möjlighet att jämföra informationen mellan olika företag samt mellan olika perioder och att bilda sig en uppfattning på trender inom företaget. Utan en

---

¹ I december 2009 träffas världens ledare i Köpenhamn för att förhandla fram ett nytt internationellt klimatavtal som ska ta vid när Kyotoavtalet löper ut 2012

granskning riskerar hållbarhetsredovisningen att bli ett "fint" dokument, en fasad, istället för en rapport som intressenterna kan använda när det bildar sig en uppfattning om företaget.

Samtidigt som samhället börjar prioritera den hållbara utvecklingen finns det de som anser att arbete med Corporate Social Responsibility (CSR) är ekonomiskt lönsamt. Detta ämne är något som tidningen Balans har riktat stor uppmärksamhet emot. I en av artiklarna uttrycks att intressenter och investerare är lyhörda för klagomål från drabbade människor och tecken på skadad miljö. Därav lönar det sig att ta ansvar för miljön, att rapportera och verifiera det. I flertalet av artiklarna intervjuades Lars-Olle Larsson, specialrevisor på PricewaterhouseCoopers och vid flera tillfällen haft staten som uppdragsgivare, som med sin breda erfarenhet diskuterar förändringen i dagens affärsrisker. Han menar bland annat att dagens affärsrisker inte är desamma som för några decennier sedan. Bland annat är de inte enbart finansiella då medieövervakningen har ökat och mindre grupper har fått en ökad röst i samhället. Larsson återger att intresset för validerat hållbarhetsarbete har ökat dramatiskt. Intressenter som gör affärer med omoraliska företag riskerar att själva bli anklagade för oetiskt företagande. Därför föreslår Larsson att transparens skall gälla hela värdekedjan. Etiskt arbete skall ligga, och påvisas ligga, högt på företagets agenda för att säkra den existerande och framtida marknadsandelar. Då räcker det inte med att enbart kunna visa en uppförandekod utan den skall alltså åtagas av företagets ledning och oberoende granskas för att skapa förtroende. Revisorn måste ha kompetens och fungera som stöd för bolaget i dess arbete för hållbar utveckling. (Balans nr 8 2005)

1.2 Problemformulering

Reglerna om reviderad hållbarhetsredovisning började gälla för de statliga bolagen räkenskapsåret 2008 (2008/09:120). Syftet med regleringen är att de statliga bolagen skall verka som föredömen för det privata näringslivet med att producera och revidera en hållbarhetsredovisning. Så sent som augusti 2008 utger Balans kritik för att statliga bolag är bland de sämsta med att rapportera om sitt hållbarhetsarbete. Bolagen väntade in i det sista med att implementera regeringens krav heter det i artikeln. Kritiken grundas på PricewaterhouseCoopers undersökning som syftar till att belysa brukandet av redovisningsnormer gällande hållbarhetsredovisning. I undersökningen visades att störst är

bäst och att de stora bolagen var de som drev på utvecklingen och upprättandet. (Balans nr 8 2008)

Först i augusti 2009 presenterar PricewaterhouseCoopers ännu en undersökning men med, en för staten, positiv bild av de offentligt ägda bolagens externa rapportering av hållbarhetsarbete. Undersökningen kunde påvisa att så gott som alla, eller 98 procent av bolagen, utfärdade någon form av hållbarhetsredovisning. Dock visade undersökningen också att kravet ännu inte fått full genomslagskraft då var tredje bolags hållbarhetsredovisning inte granskats externt av en revisor. (pwc.se) Först rapporterades det att många bolag väntade med att producera sin hållbarhetsredovisning och året efter att det var totalt 98 procent som producerade den. Detta kan tyda på att många bolags hållbarhetsredovisning ses som ett "fint" dokument som inte revideras. Rapporten är något som bolagen gör för att uppfylla ägarnas önskemål istället för att följa själva syftet bakom direktivet. Hur ska bolagen då kunna agera som föredömen när de inte fokuserar på att få en bra och relevant hållbarhetsredovisning? Vem påverkas av deras ovilja till att verkligen fokusera och lägga resurser på rapporten?

I Statskontorets utredning huruvida myndigheterna skall tillämpa riktlinjerna på sig själva nämns de statliga bolagens användning. Vad som konstaterats är den varierar allt från blygsam information återgiven på ett par sidor till påkostade häften med snygg design. Variationen menar utredarna kan bero på att det är det första året regleringen tillämpas. En annan faktor är att kravet på att använda Global Reporting Initiative², GRI, ger en viss flexibilitet på hur rapporten skall utformas. Vad gäller mervärdet påpekas det att vissa av bolagen använder sin hållbarhetsredovisning för att marknadsföra bolaget och förstärka sitt varumärke. Detta kopplas dock enbart till de större bolagen som sedan tidigare är vana vid att utge sådana rapporter. (Fi2009/3686)

Ur mixen av åsikter kring ämnet uppstår ett flertal frågor. Vem som berörs och vem som är läsaren? Var nyttan uppstår och om det är värt pengarna? Riktlinjerna har nyligen kommit i bruk för de flesta av de statliga bolagen och hållbarhetsredovisning är ett relativt nytt fenomen. Författarna har försökt summera och fokusera en del av de ovan nämnda problemen och förhoppningsvis besvarat dem. Forskningsfrågan delas upp i två delar där den ena utgörs av en generell frågeställning och den andra av en mer specifik. Uppdelningen har till syfte att

---

² Organisation som producerar det vanligaste ramverket för rapportering av hållbarhetsredovisning. Mer information om GRI följer i bakgrundsavsnittet.

introducera läsaren till utvecklingen av fenomenet för att senare övergå till den mer specifika undersökningen vad gäller revision och mervärde.

1.2.1 Forskningsfråga

Generell fråga:

- *Hur ser utvecklingen av reviderade hållbarhetsredovisningar för statliga bolag ut i Sverige?*

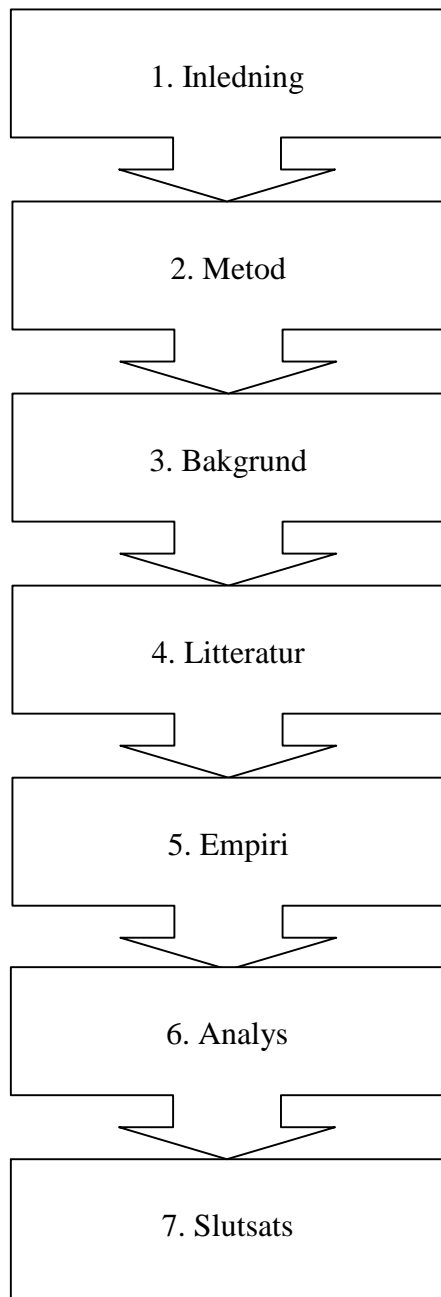
Huvudfråga:

- *Var skapas mervärdet av statens reglering av redovisning och granskning av hållbarhetsredovisning för de statliga bolagen?*

1.2.2 Syfte

Syftet är att redogöra för utvecklingen av hållbarhetsredovisningen för de statliga bolagen. Genom att besvara huvudfrågan avser författarna att undersöka huruvida intressenterna har påverkats och vilken av intressentgrupperna som tar del av det mervärde som en revision skapar.

1.3 Disposition

1. Läsaren introduceras till begreppet hållbar utveckling och en kort allmän bakgrund presenteras. Forskningsfrågan och syftet framställs.
2. Tillvägagångssättet för studien motiveras samtidigt som en avvägning som alternativa angreppssätt görs.
3. En fokuserad och grundligare bakgrund presenteras för läsaren för att skapa en ökad förståelse inom det relativt nya ämnet granskning av hållbarhetsredovisning.
4. En litteraturgenomgång görs för att ge läsaren kunskaper inom de teorier som senare behandlas under analysen.
5. De genomförda intervjuerna presenteras i en sammanfattad med eventuella citat.
6. En analys av empirin genomförs, teorin appliceras på respondenternas svar.
7. Studiens resultat återges, Forskningsfrågan besvaras och det reflekteras över det akademiska bidraget studien tillför. Framtida forskning föreslås.

2. Metod

I metodavsnittet förklarar författarna det metodologiska val som har gjorts. Hur information har samlats in och bearbetats. Motivering till val av respondenter klargörs samt relevans och tillförlitlighet till studien behandlas.

2.1 Tankegången

Studien undersöker hur utvecklingen har sett ut för de statliga bolagen gällande hållbarhetsrapportering och revision. Den mer specifika frågan är vilken intressentgrupp som främst tar del av det mervärde som en revidering skapar. De statliga bolagen blev reglerade att uppföra hållbarhetsredovisning enligt GRI:s riktlinjer och få denna granskad från och med verksamhetsåret 2008.

I bakgrundsavsnittet presenteras GRI och hållbarhetsredovisning, samt kravet på att få denna reviderad kortfattat, som en grund för läsaren att förstå själva bakgrunden till fenomenet. Det presenteras även information av de bolag som utgör respondenterna i studien. Vidare definieras teorier gällande legitimitet, intressenter, signalering, förväntnings gap och revision för att underbygga svaret på forskningsfrågan. Då fenomenet hållbarhetsredovisning och granskning av denna är relativt nytt är teorin något daterad eller snarare obefintlig gällande fokus på området granskning av hållbarhetsredovisning. Gapet kompletteras med uppdaterad offentligdebatt, forskningsartiklar samt intervjuer.

För att få ett mer relevant och tillförlitligt svar på huvudfrågan, genomfördes 8 semistrukturerade intervjuer med CSR-ansvariga och de som producerar hållbarhetsredovisningen på 8 statliga bolag. Syftet med att även intervjua den Ansvarige för extern rapportering vid Näringsdepartementet är att uppnå ett djup i studien.

2.2 Val av ansats och kunskapsförmedling av studien

Den deduktiva ansatsen innebär att forskaren först skapar sig en uppfattning om omvärlden genom att studera befintlig teori och sedan undersöka om denna uppfattning stämmer genom insamling av empiri. Emellertid är det av vikt att forskaren vid en deduktiv ansats har ett

öppet sinne och inte utgår med konkreta förväntningar på empirin, då detta kan medföra att forskaren förbiser viktig information för studien. Motsvarande är en induktiv ansats, där forskaren går ut i verkligheten, med så lite förväntningar som möjligt, och samlar in och organiserar relevant information för att slutligen kunna formulera teorier från den insamlade empirin. (Jacobsen 2002)

Då hållbarhetsredovisning och granskning av denna är ett relativt nytt fenomen och att teorin är knapp, väljer författarna en ansats som är en mix av de båda. Denna benämns som en abduktiv ansats (Bryman 2005). Forskning kring granskning av hållbarhetsredovisning och dess påverkan på intressenter har tidigare genomförts. Dock har vid tidigare studier steget att granska företagets hållbarhetsredovisning varit frivilligt. Så är inte fallet i denna studie då ett krav har reglerats för de statliga bolagen. Samtidigt har författarna avgränsat studien till att fokusera på det eventuella mervärde som skapas och vilken av intressentgruppen som tar del av detta mervärde. Dessa skillnader medför att studien kommer att belysa aspekter som tidigare inte har blivit fångade och ge förslag på vidare forskning inom området.

2.3 Sekundärdata

Sekundärdata är information som andra forskare tidigare har samlat in och publicerat. Källorna är oftast facklitteratur, avhandlingar, artiklar, information från olika databaser samt andra elektroniska källor (Jacobsen 2002). Detta avsnitt redogör insamlingen av sekundärdata, tillförlitligheten och de avgränsningar författarna till studien har gjort.

2.3.1 Litteraturgenomgång

Vid val av litteratur har relevans och tillförlitlighet varit av största vikt. För att skapa en tydlig litteraturgenomgång som kan stödja diskussionen i studien har författarna använt sig utav Lunds Universitets artikeldatabas ELIN, relevanta böcker, avhandlingar och statliga dokument. De sökord som bland annat har använts för att hitta relevant sekundärdata har varit: hållbarhetsredovisning, granskning av hållbarhetsredovisning, GRI och statliga bolag. Författarna till studien är medvetna om mångfalden av teorier i teoriavsnittet. Detta motiveras med att dessa är för att tillföra studien flera nyanser. Trots att inte alla teorier grundligt

används i analysen har författarna använt dessa teorier för att arbeta fram intervjuguiderna och för att närmare kunna förstå fenomenet hållbarhetsredovisning, revision och mervärde. Författarna anser sig även ha funnit en del likriktningar inom de olika teorierna vilket tyder på en relevans.

3.2.2 Källkritik

Författarna anser att de källor som har valts håller en hög akademisk nivå och tillförlitlighet. Att kritiskt reflektera och kritisera källorna har varit ett ständigt mål. Källorna som refereras till i studien ansågs lämpliga då de är publicerade och har en status i den akademiska världen.

En del läsare kan anse att vissa källor anses föråldrade då de publicerades precis när hållbarhetsredovisning började vinna mark. Författarna tar dock hänsyn till detta i studien men anser att de ändå kan tillföra ett värde.

3.2.3 Avgränsningar

Då ämnet är komplext och samtidigt relativt nytt innebär det att författarna har utarbetat vissa avgränsningar till studien. Den primära avgränsningen som har genomförts är till statliga bolag då det är de som blev påverkade av regleringen. Författarna genomförde därefter en indelning av de statliga bolagen utifrån deras hållbarhetsredovisning;

- **Kategori 1** bolag som tidigare har haft en hållbarhetsredovisning och fått den granskad.
- **Kategori 2** bolag som tidigare har haft en hållbarhetsredovisning men inte fått den granskad
- **Kategori 3** bolag som tidigare aldrig har haft en hållbarhetsredovisning.

För att inte få en snedvriden analys med mer fokus på en viss kategori har författarna försökt få en balans i antalet bolag i varje kategori. I kategori 2 och 3 har tre respondenter i respektive kategori intervjuats. I kategori 1 har endast 2 respondenter intervjuats, detta beror på att antalet statliga bolag som tidigare både har haft en hållbarhetsredovisning och fått den

granskad är påtagligt färre än antalet bolag i de andra två kategorierna. För en grov indelning av de statliga bolagen i de olika kategorierna (se **bilaga 1**).

2.3 Primärdata

Primärdata har till skillnad från sekundärdata mer koppling till studiens specifika problemställning, då sekundärdata kan ha samlats in för ett helt annat syfte än det aktuella problemet. (Jacobsen 2002) Primärdata består av empiri, samt tillvägagångssättet för hur den samlades in samt varför författarna valde en metod framför en annan redogörs nedan.

2.3.1 Val av forskningsstrategi

För att välja rätt strategi utgick studiens författare från grundtanken med problemformuleringen och syfte för studien. Den kvalitativa metoden ansågs kunna belysa problemet och syftet på ett relevant och tillförlitligt sätt. Meningen är att få svar på vem av intressentkategorierna som tar del av det mervärde som granskningen av hållbarhetsredovisningen av de statliga bolagen erbjuder.

Den kvalitativa metoden är mer öppen för ny information, vilket medför att en kvalitativ och induktiv ansats brukar föras samman. Jacobsen förklarar vidare att problemet med den kvalitativa ansatsen är att ingen forskare kan vara helt utan förutfattade meningar. (Jacobsen 2002). Studiens författare är medvetna om detta och har därmed som beskrivits ovan valt att inte begränsa sig enbart till en induktiv ansats, utan en abduktiv ansats. Trots att ansatserna är en mix anser studiens författare att vid val av strategi är en renodlad kvalitativ strategi bäst i sammanhanget.

Den kvantitativa strategin behandlar insamling av numerisk data, och att relationen mellan teori och forskning är deduktiv. Metoden är mer strukturerad och forskaren prövar i förväg formulerade hypoteser, vilket resulterar i att den används mest i naturvetenskapliga studier. (Jacobsen 2002) Samtidigt som Rosengren menar att den kvalitativa strategin är mer trovärdig mot den sociala verkligheten menar han att den kvantitativa strategin medför att de studerade fenomenet tappar sin sanna betydelse (Rosengren 1992).

2.3.1.2 Den kvalitativa intervjun

För att få svar på problemformuleringen användes kvalitativa intervjuer. Avsikten var att få reda på hur utvecklingen ser ut hos de statliga bolagen, samt vilken intressentgrupp som tar del av mervärdet som revisionen skapar. Vid ett beslut för den kvalitativa intervjuformen väljer författarna till studien att *"prioritera många variabler framför många enheter"*. Genom att gå på djupet med få respondenter istället för att utföra exempelvis en enkät med flera som resulterar i mindre nyanserade svar. (Jacobsen 2002) I den mer kvalitativa intervjuformen har forskaren en möjlighet att få ett mer fylligt och detaljerat svar. Den insamlade informationen analyserades löpande av forskarna för att erhålla ett generellt svar på huvudfrågan.

2.3.2 Respondenter

Det finns flera steg i urvalsprocessen av respondenter enligt Jacobsen (2002). De kriterier och urval som görs bestäms av syftet med studien och vilken information som krävs för att fylla syftet.

Då fokus ligger på statliga bolag anses respondenter som arbetar med hållbarhetsredovisning på statliga bolag vara den primära gruppen. Vidare har urval gjorts enligt de 3 kategorier, som nämns ovan. Författarna till studien tog först kontakt med de ansvariga bolagen och fick då förslag på lämpliga personer som producerar eller är ansvarig för hållbarhetsredovisningen.

2.3.2.1 Utformningen av intervjun

Definitionen kvalitativa intervjuer rymmer två olika slag av intervjuer: den ostrukturerade intervjun och den semistrukturerade intervjun. Vid en ostrukturerad intervju ligger fokus på ett visst tema utan några direkta riktlinjer och själva intervjutillfället tenderar att påminna om ett vanligt samtal. För en mer tydlig fokus och struktur har författarna till studien valt att använda sig av semistrukturerade intervjuer. Under en semistrukturerad intervju har forskaren en lista över teman (en intervjuguide) som skall behandlas under tillfället. En ännu högre grad av flexibilitet och anpassningsbarhet uppstår då respondenten har möjlighet att utforma svaren på sitt eget sätt. Respondenten har även möjlighet att lägga tyngdpunkten på det som av denne

anses vara viktigt och belysa temat kanske ur en annan synvinkel än forskarna tidigare hade tänkt på. (Bryman *et al* 2005)

I den kvalitativa metoden skall forskaren vara helt öppen och vara utan förutfattade meningar inför en intervju. Motsvarande används i den semistrukturerade intervjun, en strukturering som minskar öppenheten i själva intervjun. Jacobsen anser att kvalitativa intervjuer skall vara utan struktur och att intervjuguiden medför förutbestämda riktlinjer och därmed motverkar dess syfte. Författarna till studien menar dock att en fri diskussion skulle resultera i komplex empiri som skulle bli svår att analysera och dra slutsatser ifrån. (Jacobsen 2002)

2.3.2.2 Intervjuguide

I intervjuguiden klargörs vilka huvudteman som skall behandlas under intervjutillfället. Vid utformningen tog författarna hänsyn till de rekommendationer som Bryman redogör genom att försöka ställa så öppna frågor som möjligt som inte skulle leda in respondenten på ett visst spår. (Bryman *et al* 2005)

En kortfattad intervjuguide utformades för att ge svar på huvudfrågan (se **bilaga 2**). Frågorna byggs av den litteratur och offentliga debatt som har redogjorts. Författarna har som avsikt att ha samma grundfrågor till de åtta olika respondenterna samtidigt som de har valt att ha följdfrågor mer specialiserade till vilket bolag och position respondenten arbetar på. Intervjuguiden till den Ansvariga för extern rapportering vid Näringsdepartementet skiljer sig från den som användes som underlag för intervjuerna med bolagen. Den fokuserar mer på processen till beslutet om reglering. Vilket innebar att empirin består utav information om hur beslutets tog istället för respondentens åsikter gällande olika frågor (se **bilaga 3**).

2.3.3 Praktiskt genomförande

Intervjuerna var semistrukturerade och skedde individuellt med respondenterna över Skype. Att ha en personlig intervju är alltid fördelaktigt, men de ansvariga och de som producerar hållbarhetsredovisning är baserade i Stockholm, vilket medför att telefonintervju var det smidigaste medlet.

För att få så uttömmande svar som möjligt skickades intervjuguiderna i förväg. Den medförda risken med denna metod är att respondenten anpassar sina svar i förväg och därmed inte reflekterar verkligheten. Genom att ställa följdfrågor som respondenterna inte har fått ut i förväg kunde dock författarna öka verklighetsanknytningen och få fler spontana svar från respondenterna.

Intervjuerna tog cirka 40 minuter och spelades in. Inspelningen blev beviljad av respondenterna i förväg. Efter intervjutillfällena analyserades svaren och den röda linjen samt nyckelord antecknades.

2.3.4 Empiri

Empirin som presenteras är av sammanfattande form då författarna har valt att inte återge intervjuerna i sin helhet. Detta för att förenkla det för läsaren genom att ge en återgivning av endast den informationen som används i analysen. Författarna valde att skydda respondenterna och därmed enbart återge dennes befattning vid en referering till respondenten. Syftet var att ge respondenten möjlighet att tala fritt och skydda dennes integritet. Befattningarna skiljer sig mellan företagen, trots detta har respektive person på varje bolag en del av ansvaret eller det yttersta ansvaret för hållbarhetsredovisningen. Här krävs det även att läsaren begrundar det faktum att bolagen särskiljer sig enormt i storlek och bransch mellan de olika kategorierna. Nedan följer indelningen för att underlätta empiriavsnittet för läsaren:

- **Kategori 1** Miljöchef och Kvalitetschef.
- **Kategori 2** Chef för CSR & PR, Miljöchef och GRI-ansvarig.
- **Kategori 3** Kommunikationschef, Hållbarhetssamordnare och Hållbarhetsansvarig

2.3.5 Analys

För att skapa en uniform och tydlig indelning och därmed öka läsarna intresse valde författarna att strukturera analysen som teoriavsnittet. Syftet till denna indelning är att påvisa

var mervärdet skapas av en reglering gällande granskning av hållbarhetsredovisning för de statliga bolagen.

2.3.6 Validitet och reliabilitet

En värdering av det empiriska materialet kan ske genom att mäta validiteten eller reliabiliteten. Med validitet menas hur väl teori stämmer överens med empirin. När de överensstämmer innebär det en frånvaro av systematiska fel, den mäter det man avsåg mäta, och validiteten är därmed hög. Rosengren nämner tre typer av validitet : ytvaliditet, extern validitet och begreppsvaliditet.

Ytvaliditet är den enklaste formen av validitet och förekommer vid utveckling av nya mått. Forskaren redovisar sin tolkning av det teoretiska begreppet och tycker att den mäter vad som man avser att mäta. Extern validitet är när forskaren med hjälp av en individs mätvärde på en variabel ska kunna visa en relation till individens mätvärde på en annan variabel. Den mäter hur väl studien kan generaliseras, det vill säga huruvida studien kan upprepas med samma resultat. (Rosengren 1992). Vid kvalitativa studier är det svårt att generalisera då forskarna fokuserar på att ett antal utvalda enheter. Fokus ligger således istället på en fördjupning inom det valda fenomenet. (Jacobsen 2002) För att öka överförbarheten för studien fokuserades urvalet på att intervjua respondenter som både är ytterst ansvariga för hållbarhetsredovisningen samt de som mer praktiskt producerar rapporten. Begrepps validitet kräver att teorin är utvecklad och anger ett starkt samband mellan två teoretiska begrepp. (Rosengren 1992)

Med reliabilitet menas graden av tillförlitlighet till empirin i studien. Tillförlitligheten mäts genom frånvaron av slumpmässiga osystematiska mätfel. De mätfel som uppkommer kan bero på mätinstrumentet, personen som utför mätningen, omgivningen i mätsituationen och själva individen som mäts. Vid en kvalitativ studie ifrågasätts ofta reliabiliteten då respondentens erfarenheter kan göra att en upprepning av studien inte resulterar i samma resultat. För att dokumentera det empiriska insamlandet väl väljer författarna till studien därför att spela in intervjuerna med respondenterna. Emellertid har reliabilitet en viktigare roll vid kvantitativa studier än kvalitativa. (Rosengren 1992)

2.4 Sammanfattning

Studiens syfte är att behandla de statliga bolagens utveckling samt deras intressenters påverkan av beslutet av obligatorisk hållbarhetsredovisning samt granskning av denna.

Då ämnet är nytt och komplext, finns det en tydlig frånvaro av teori. Trots detta försöker studiens författare att utgå från befintligt teori gällande legitimitet, intressenter och att återge information. Detta medför att författarna använder sig av en mix av deduktiv och induktiv ansats – *abduktiv ansats*. Författarna har begränsat sig till de statliga bolagen och har valt ut tre bolag i kategori två och tre och två bolag i kategori 1 som nämns ovan. Det förutsätts att läsaren till studien har en akademisk bakgrund och är något insatt i ämnet. Sekundärdata är hämtad från välansedda databaser och det primärdata som har samlats in består av empiriskt material. Vid insamlandet av det empiriska materialet användes semistrukturerade intervjuer för att skapa utrymme för vidareutveckling, både för respondenten och för intervjuaren. Den flexibilitet som den kvalitativa intervjun erbjuder var av stor vikt när studiens författare valde metod.

3. Bakgrund

3.1 Kravet på hållbarhetsredovisning och revidering

Redan år 2003 uttryckte regeringen sitt stöd för rapportering och revidering av företagens hållbarhetsredovisning (2003/04:129). Sedan dess har regeringen arbetat aktivt för att konsekvent tillämpa principen på Sveriges företag. Det statliga ägandet ses som ett ypperligt tillfälle att visa föredöme och ligga i framkant, något som lade grunden för införandet av kravet på miljörapportering och revidering av denna. De tidigare kraven på redovisad information utöver den finansiella från 2002 ersätts nu med de nya. Regeringen menar att de högt ställda ambitionerna förstärkts vid införandet av kravet. Riktlinjerna skall utvärderas årligen i en skrivelse till regeringen. (Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande 2007) Kravet på företag med statligt ägande kan ses i **bilaga 4**. Bakgrunden till införandet kan kanske spåras till 2005 då Riksrevisionen kom med ett pressmeddelande om svårigheten att få insyn i regeringens styrning av de statliga bolagen. Bland annat påvisades brister i den interna kontrollen och en oklarhet som motverkar möjligheten att följa viktiga händelseförlopp. Med andra ord saknas relevant dokumentering som klargör hur beslut har fattats. Därav fastslår Riksrevisionen att behovet av att öka tydligheten och transparensen är stort (riksrevisionen.se). Regeringens svar har då ha varit dels ett genomlysningssdokument för hållbarhetsredovisningen och dels nya riktlinjer för externrapportering.

2008 deltog näringsministern Maud Olofsson vid den internationella konferensen "*The Amsterdam Global Conference on Sustainability and Transparency*" som huvudtalare. Bland annat återgav hon:

"- Alla företag har ett ansvar för frågor som rör etik, miljö, mänskliga rättigheter, jämställdhet och mångfald. För oss är det självklart att de statligt ägda företagen ska vara föredömen och ligga i framkant inom dessa områden. Vi vet att redovisning och rapportering är ett bra sätt att följa upp och driva dessa frågor framåt." (Olofsson Maud, 2008)

Sverige är därmed det första landet i världen som har genomfört ett krav på att statliga bolag skall rapportera om sitt hållbarhetsarbete och även revidera det (regeringen.se a)). Riktlinjerna innebär att rapporteringen skall upprättas enligt GRI som skall tillsammans med de övriga finansiella rapporterna (det vill säga årsredovisning, kvartalsrapporter och

bolagsstyrningsrapporter) utgöra ett underlag för utvärdering och uppföljning (regeringen.se b)). Som ägare ser staten att det är styrelsen som ansvarar för etiska och moraliska frågor som rör ett hållbart företagande. Därför skall arbetet kommuniceras såväl internt som extern, där en explicit strategi som behandlar och bearbetar frågorna tydligt påvisas (Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande 2007). Hållbarhetsredovisningen ses som en informationskanal där de statliga bolagen kan kommunicera sitt arbete och åtagande inom hållbarhetsfrågor. Regeringen beskriver detta som ett sätt att kunna ge de olika intressenterna insyn i företaget vilket gör det lättare att bedöma dess hållbarhetsarbete (Fi2009/3686).

”Genom en öppen kommunikationsprocess parallellt med hållbarhetsarbetet skapas förtroende för företagets arbete. Transparens ger intressenterna insyn i det pågående arbetet, och gör det möjligt att följa stegvisa förbättringar och bättre förstå vilka utmaningar företagen möter.”
(Fi2009/3686, pp 19)

En intressant aspekt, och inte minst ur studiens perspektiv, är de utvärderingsdokument som utgivits av olika myndigheter. Förutom krav på statliga bolag har även ett krav införts på myndigheter att utge reviderade hållbarhetsredovisningar. Stadskontorets utredning kring mervärdet tar visserligen upp vilket mervärde rapporteringen kommer att medföra men inte till vilken grad en reviderad sådan skulle göra. Utvärderingsrapporten återger bolagens goda arbete men ingen vikt läggs vid revisionen. Dessutom är utvärderingen av enskilda bolag än mer anmärkningsvärd där endast finansiellt rörande information behandlas (2008/09:120).

3.2 The Global Reporting Initiative

GRI har funnits sedan 1997 och är ett nätverk som utvecklat det mest använda ramverket vid rapportering av hållbarhet, där den nuvarande versionen från 2006 heter G3. Ramverket består av riktlinjer över hur företag kan rapportera sin ekonomiska, sociala och miljömässiga insatser på ett jämförbart sätt. Grundstenen i ramverket är riktlinjerna men ramverket innehåller även supplement för vissa sektorer samt nationella bilagor för att göra tillämpningen så effektiv som möjligt. GRI:s ramverk har fått global spridning och acceptans av företagen och dess intressenter. Ramverket är dock inte tvingande och företaget får själva välja vilka delar av de rekommenderade indikatorerna de vill redovisa och få granskade. (globalreporting.org)

För att kunna dela in de olika företagens hållbarhetsredovisningar kan de klassas in i olika tillämpningsnivåer som redogörs i **figur 1** nedan. I alla kategorierna av tillämpningsnivåer som slutar på ett + innebär det att redovisningen har granskats av utomstående part. I nivå C krävs det att minst tio indikatorer redovisas med minst en från social-, ekonomisk- och miljöpåverkan. I nivå B krävs det minst 20 indikatorer, med minst en från vardera kategori: ekonomiskpåverkan, miljöpåverkan, mänskliga rättigheter, anställningsförhållanden och arbetsvillkor, organisationens roll i samhället och produktansvar. Vid nivå B skall bolaget även redovisa upplysningar om hållbarhetsstyrningen för varje indikatorkategori. Den högsta tillämpningsnivån A inkluderar samma krav som nivå B dock med en redovisning inom varje kärnindikator i G3. Ytterligare, skall varje branschspecifik indikator med hänsyn till väsentlighet redovisas. (GRI, 2000-2006)

Redovisningens tillämpningsnivå		C	C+	B	B+	A	A+
Standardupplysningar	G3 Upplysningar om profil	Redovisa: 1.1 2.1 - 2.10 3.1 - 3.8, 3.10 - 3.12 4.1 - 4.4, 4.14 - 4.15	Redovisning en bestyrkt av utomstående	Redovisa alla punkter för nivå C och: 1.2 3.9 - 3.13 4.5 - 4.13, 4.16 - 4.17	Redovisning en bestyrkt av utomstående	Samma krav som för nivå B	Redovisning en bestyrkt av utomstående
	G3 Upplysningar om hållbarhetsstyrningen	Behövs ej		Upplysningar om hållbarhetsstyrningen för varje indikatorkategori		Upplysningar om hållbarhetsstyrningen för varje indikatorkategori	
	G3 Resultatindikatorer & branschspecifika resultatindikatorer	Redovisa minst tio resultatindikatorer, och åtminstone en från vardera: social, ekonomisk och miljöpåverkan		Redovisa minst 20 resultatindikatorer, och åtminstone en från vardera: ekonomisk påverkan, miljöpåverkan, mänskliga rättigheter, anställningsförhållanden och arbetsvillkor, organisationens roll i samhället, produktansvar.		Redovisa varje kärnindikator i G3 och varje branschspecifik* indikator med hänsyn till väsentlighetsprincipen genom att antingen a) redovisa indikatorinformation eller b) förklara skälen för att inte redovisa	

*Branschspecifika tillägg i slutlig version

Figur 1. GRI – Redovisningens tillämpningsnivåer (globalreporting.org)

3.3 Presentation av företagen

I detta avsnitt görs en kort presentation av de undersökta företagen. Läsaren ges en möjlighet att bilda en uppfattning om vilka branscher dessa bolag är verksamma inom samt hur länge de har rapporterat eller reviderat sin hållbarhetsredovisning.

3.3.1 Upprättat och reviderat sedan tidigare

3.3.1.1 SAS

SAS, Scandinavian Airlines, är ett flygbolag som tillsammans med samverkande flygbolag erbjuder flexibla och prisvärda flygresor med fokus på affärsresenärer i nordens. SAS ägs till 42 procent av den svenska staten och de resterande ägs av den Norska och Danska staten. Bolaget har arbetat med hållbarhet under en tid och menar att det inte går att driva en ekonomiskt hållbar verksamhet utan att ta ett socialt och miljömässigt ansvar. (Sasgroup.net)

SAS har haft en hållbarhetsredovisning och granskat denna innan det skedde en reglering, denna har varit en integrerad del av årsredovisningen. Sedan 1995 hade bolaget en miljörapport som började revideras 1997. Miljörapporten utvecklades till en Hållbarhetsredovisning enligt GRI 2002. (Sasgroup.net) SAS har inte explicit skrivit ut tillämpningsnivå i sin hållbarhetsredovisning men författarna kan utvärdera att de har en B+ som tillämpningsnivå. (SAS Årsredovisning 2008)

3.3.1.2 Green Cargo AB

Green Cargo är ett nationellt och internationellt logistikföretag som ägs till fullo av svenska staten. Basen grundar sig i järnvägstransporter. Affärsidén grundar sig i att *"erbjuda hållbara logistiklösningar med socialt ansvar, miljöhänsyn och ekonomisk lönsamhet."* (greencargo.com)

Green Cargo har haft en hållbarhetsredovisning sedan 2002, och denna har blivit granskad sedan 2005. Hållbarhetsredovisningen från 2007 är kombinerad med verksamhetsberättelsen. Hållbarhetsredovisningen är till fullo reviderad men det nämns dock inte vilken tillämpningsnivå som har använts enligt GRI. (Green Cargo, Års- och Hållbarhetsredovisning, 2007) För 2008 nämns varken GRI eller tillämpningsnivån i rapporten trots detta kan det fastställas att de använder B+ som tillämpningsnivå. (Green Cargo, Års- och Hållbarhetsredovisning 2008)

3.3.2 Endast upprättat

3.3.2.1 Svenska Spel

Svenska spel är ett statligt ägt bolag och är Sveriges största spelbolag. Svenska Spels viktigaste intressenter ägarna, kunderna och medarbetarna ställer krav på att bolaget ska ta ett stort samhällsansvar då verksamheten är av en känslig art. (Svenskaspel.se)

Innan regleringen om obligatorisk hållbarhetsredovisning och granskning av denna genomfördes, hade bolaget viss ickefinansiell information i sin årsredovisning sedan 2005. Denna information behandlade medarbetarna och olika miljöindikatorer. Årsredovisningens revisorer valde dock att utesluta denna information i revideringen. (Årsredovisning Svenska Spel 2006) I hållbarhetsredovisningen från 2008 var tillämpningsnivån i relation till GRI:s standarder C+. (Hållbarhetsredovisning Svenska Spel 2008)

3.3.2.2 Systembolaget AB

Systembolaget är ett statligt ägt aktiebolag där samtliga aktier ägs av staten. Bolaget grundades 1955 genom en sammanslagning av lokala monopol som dateras tillbaka till mitten på 1800 talet. Bolaget har monopol på försäljning av starkare alkohol via 1 000 ombud och butiker i Sverige. Visionen är att skapa en "god dryckeskultur" genom att inspirera sina konsumenter och bidra med kunskap om alkoholhaltiga drycker. Precis som Svenska Spel har Systembolaget som monopol och återförsäljare av alkohol en känslig position i samhället. (Systembolaget.se)

Bolaget har haft ickefinansiell information i sin årsredovisning sedan 2005, bland annat statistik över medarbetare. Revisorerna för årsredovisningen från 2007 valde att inkludera denna information i revisionen. Dock har Systembolaget sedan 2005 även producerat en miljörapport som inte granskades externt. 2008 års rapport döptes om till Ansvarsredovisning och innehåller både årsredovisningen och hållbarhetsredovisningen med tillämpningsnivån C+. (Ansvarsredovisning Systembolaget 2008)

3.3.2.1 Sveaskog AB

Sveaskog är Sveriges största skogsägare och är statligt ägt. Kärnverksamheten är skogen med fokus på skogsskötsel, försäljning av produkter från och utveckling av skogen. Visionen är att utveckla skogens värde genom att öka *”avkastningen på skogskapitalet genom att på ett hållbart sätt utveckla nyttan inom skogens alla användningsområden.”* (sveaskog.se)

Innan regleringen upprättade Sveaskog en kombinerad hållbarhetsredovisning tillsammans med verksamhetsberättelsen, vilken företaget har haft sedan 2005. I rapporten från 2007 har Sveaskog i miljöavsnittet en sida som heter *”uppföljning och revision”*, där bolaget redogör att det gör en uppföljning och att det blir revideradt enligt FSC-standarden samt en ISO-revision. FSC står för *Forest Stewardship Council* och är en internationell organisation som verkar för en hållbar utveckling för världens skogar (fsc-sverige.org). ISO 14001 är en certifiering som utgör grunden för fastställande av miljöledning. Denna standard kan appliceras på alla typer av organisationer (SIS Miljöledningens lägesrapport nr 3). Sammanfattningsvis kan författarna utläsa ur Sveaskogs rapporter att bolaget genomför en typ av revision på en del av sin hållbarhetsrapport, vilket är miljöavsnittet. (Sveaskog, Verksamheten 2007 med Hållbarhetsredovisning) Rapporten från 2008 är en kombinerad års- och hållbarhetsredovisning. Överlag är hållbarhetsrapporten mer strukturerad och bolaget refererar tydligt till GRI och framhåller att tillämpningsnivå C+ används. I rapporten har det även genomförts en FSC-revision samt ISO-revision som tidigare år. (Sveaskog, Års- och Hållbarhetsredovisning, 2008)

3.3.3 Ej upprättat sedan tidigare

3.3.3.1 Dramaten

Dramaten är ett helägt statligt bolag som har ansvar för att framföra klassisk, nyskriven utländsk dramatik på scen. Kärnan i Dramatens värderingar vilar på idén om konstnärlig frihet. (dramaten.se)

Rapporten från 2007 innehåller enbart rent finansiell information. (Dramaten Årsredovisning, 2007) I hållbarhetsredovisningen från 2008 är indelningen inte helt tydlig och rapporten blev inte reviderad. Dramaten refererar dock till GRI och anger sin tillämpningsnivå som C, som är den lägsta tillämpningsnivån. (Dramaten Hållbarhetsredovisning, 2008).

3.3.3.2 Kungliga Operan

Kungliga Operan är statligt ägt och är nationalscenen för opera och balett i Sverige. Det var Gustav III under 1773 som initierade ett sällskap som skulle framföra alla texter, allt från svenska till utländska operor, på svenska. (operan.se)

I bolagets årsredovisning från 2007 rapporterades det inte kring hållbarhet eller annan ickefinansiella data. (Kungliga Operan Årsredovisning 2007) Efter regleringen, i årsredovisningen från 2008, finns ett avsnitt dedikerat till hållbarhet. I detta avsnitt redogörs det dock inte om några indikatorer utan Operan har endast genomfört en intressentdialog och det redogörs för en vision och mål inom CSR. Trots att bolagen inte har rapporterat några GRI indikatorer har avsnittet blivit granskat av revisor. Revisorerna har granskat genomförandet av intressentdialogerna som bolaget har genomfört. (Kungliga Operan Årsredovisning 2008) Eftersom Operan inte har använt några GRI indikatorer har de inte någon tillämpningsnivå enligt GRI.

3.3.3.3 RISE

RISE (tidigare IRECO HOLDING) är statens holdingbolag för deläggande i svenska industriforskningsinstitut. Bolaget samarbetar med instituten i syfte att stärka institutens roll i det svenska innovationssystemet och för att främja Sveriges konkurrenskraft ute på världsmarknaden. (Ri.se)

I bolagets årsredovisning från 2007 rapporterades det inte kring hållbarhet eller andra ickefinansiella data. (IRECO HOLDING AB, Årsberättelse, 2007) Efter regleringen, publicerade bolaget en separat hållbarhetsredovisning med tillämpningsnivå C+. RISE har en grundlig genomgång av de indikatorer företaget använder samt de mål, risker och möjligheter som gäller bolaget. (RISE Hållbarhetsredovisning 2008)

3.3.4 Staten

I denna del återges statens ställning kring hållbarhetsfrågor och åt vilket håll utveckling bör ledas. Dessutom förklaras det närmare på vilket sätt riksdagen vill styra detta genom Näringsdepartementet.

3.3.4.1 Näringsdepartementet

Regeringen författade skrivelsen "Strategiska utmaningar - En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling" 2006. I skrivelsen redovisas Sveriges strategi för hållbarutveckling både på ett ekonomiskt-, socialt och miljömässigt vis. De fyra pelare som är i fokus i rapporten är följande (2005/06:126):

- Bygga samhället hållbart
- Stimulera en god hälsa på lika villkor
- Möta den demografiska utmaningen
- Främja en hållbar tillväxt

I de 53 hel och del ägda statliga bolagen, har staten en ägarpolicy som regeringen presenterar i verksamhetsberättelsen för statligt ägande varje år. I detta dokument presenteras ägarförvaltningen, dels genom styrelsen ansvar och sammansättning. Att företagen skall producera och revidera en hållbarhetsredovisning blev en del av ägarpolicyen 2007. Näringsdepartementet övervakar de statliga bolagen och ser över ägarpolicyen. (regeringen.se c.))

3.4 Sammanfattning

Trots att det statliga bolagen alla är väldigt olika och är verksamma inom olika branscher går det att särskilja vissa trender ur de olika kategorierna. I kategori ett som innehåller de som sedan tidigare har reviderat sin hållbarhetsredovisning är hållbarhet varit en hörnsten i verksamheten. Båda bolagens affärsidé är transport, som kan vara en miljöbov, vilket kan ha påverkat intressenternas behov av en reviderad hållbarhetsredovisning från de båda bolagen. Kategori två inkluderar två bolag som båda har en känslig ställning i samhället, Svenska Spel och Systembolag. Dessa bolag erbjuder en produkt som kräver en viss ålder för konsumtion. Alla bolagen i kategorin, inkluderat Sveaskog, driver en verksamhet som påverkar den

hållbara utvecklingen. Den sista kategorin, kategori tre, inkluderar tre bolag som har en kärnverksamhet som inte i första taget kopplas till hållbar utveckling. Det går även att urskönja en grov storleksmässig indelning bland kategorierna, där de största bolagen är inkluderade i kategori ett, de mellersta i kategori två, och således de minst i kategori tre. Det är genom ägarpolicy som regeringen har reglerat att de statliga företagen skall producera och revidera en hållbarhetsredovisning. Näringsdepartementet är ansvarigt för och övervakar de statliga bolagen.

4. Teori

I teoriavsnittet tar författarna upp relevanta teorier som skall användas för att ge problemet en djupare förklaring. Först åskådliggörs bakgrunden till reglering och vad miljörapportering innebär teoretiskt. Därefter utvidgas perspektivet till intressentidentifiering och företagssignalering.

4.1 Legitimitet

4.1.1 En definition

I ett demokratiskt samhälle kan de offentliga aktiviteter, förhållningssätt och beteenden endast existerar om de åtnjuter stöd och acceptans av en bred allmänhet. Mueller et al (2009) menar att legitimitet är ett begrepp som kan ses ur en empirisk och en normativ synvinkel. Det empiriska förhållningssättet återger effektiviteten av acceptandet av sociala regler och strukturer, medan det normativa undersöker den fundamentala anledningen till varför dessa regler och normer överhuvudtaget skall rättfärdigas. När något skall legitimeras genomgår det en normativ process där det första steget, benämnt insats-legitimering (ursprungligen *input*, egen översättning), utgörs av ett medvetet och ett omedvetet val. Genom exempelvis valet av ett visst politiskt styre skapas, förutom den medvetna legitimeringen av aktiviteter återgivna i det politiska programmet, även incitament för omedvetet rättfärdigande av andra beteenden som utgör basen för den politiska ideologin. Därigenom ökar handlingsutrymmet för auktoriteten att påverka allmänheten utan att äventyra sitt stöd (Mueller et al 2009). Då den svenska regeringen sedan tidigare uttalat sin strategi och sina mål för en hållbar utveckling kan riktlinjerna ses som ett naturligt komplement i processen (Skr. 2003/04:129). Det andra steget, benämnt som genomströmnings-legitimering (ursprungligen *throughput*, egen översättning), påvisar huruvida brukandet av dessa stödaktiviteter gjorts på ett rättvisande sätt. För att uppnå legitimitet skall i möjligaste mån alla berörda parter vara involverade och deras åsikter och bedömningar vara representerade. Uppfylls detta krav leds processen till sin sista fas, benämnt utfalls-legitimitet (ursprungligen *output*, egen översättning). Slutprodukten, eller utfallet, blir en legitim handling som uppfyllt relevanta krav uppnådda genom en demokratisk

process. Dock kvarstår kravet att en sådan handling ständigt måste förnya och påvisa sitt värde i allmänhetens ögon då legitimitet inte är evigt Mueller et al (2009).

4.1.2 Legitimitet och reglering

En reglerings struktur och form blir påverkad av den rådande politiska ordningen. Risken i processen för närvarande är att många lagar blir för tekniska och förlorar återkopplingen till ursprunget och riskerar sin legitimitet, då självaste processen är hårt reglerad av sig själv. Zamboni (2008) förklarar att vid formuleringen av ny reglering är även formuleringen själv kantad av lagar och regler något som endast resulterar i att regeln är förståelig och rationell. Sådan formalitet lämnar regelns budskap öppet att behandlas och tolkas av läror som sociologi och statsvetenskap där det blir dessa som formar i vilken grad det allmänna skall rättfärdiga den. Den politiska ordningen idag, med ökad medvetenhet kring hållbar utveckling, kan sägas ha en påtryckande kraft för många regleringar där säkerställandet av en hållbar utveckling är målet. I konstruktionen är klara syften något som ökar värdet av reglering markant. Dessutom bör det påvisas vilket värde en reviderad hållbarhetsredovisning tillför.

De skandinaviska ländernas lagstiftning kännetecknas av en långsiktig verkan med få ändringar gjorda på grund av regimskifte (Zamboni 2008). Detta strider antingen mot Mueller *et al* (2009) teori om ständig revidering av lagar eller påvisar de skandinaviska regimernas effektivitet i lagstiftningen. Detta bäddar för en förväntan att reglerat krav för revision av hållbarhetsredovisning kommer att verka på en lång tidshorisont. Detta understöds av miljöregleringsarbetet som har pågått sedan 1996 där kraven på miljöredovisning och dess granskning initierades (Regeringsbeslut M2005/4563/Hm).

4.2 Intressentteori

Förutom de typiska intressenterna, ägaren, kunderna och anställda, kan företaget ha en rad andra parter som det omedvetet påverkar. O'Dwyer (2007) föreslår att det i identifieringsprocessen måste avgöras huruvida de primära intressenterna utgör den hela

gruppen till vilken information skall återges. För att uppnå ekonomiska fördelar måste alltså företaget vinna ett brett förtroende hos andra än bara målgruppen.

Därför presenteras det i denna del av teoriavsnittet en modell som definierar intressenterna och påvisar vilken makt de kan förväntas inneha över företaget.

4.2.1 En definition

Den mångfald av definitioner av vem en intressent är kan sammanfattas i att det är en individ eller grupp som likt ägaren har något intresse i företaget. En vidare utbyggd, och av författarna mer föredragen definitionen är: en intressent är den som kan påverka företaget eller bli påverkad av det (Fassin 2008).

Teorin utvecklades ur en traditionell *input-output* modell där enbart fyra grupper utgjorde intressentsfären. Leverantörer, anställda och investerare var de första tre som tillsammans föresåg företaget med nödvändiga resurser som omvandlades till produkter eller tjänster för den fjärde gruppen, kunder. Dock skapar ett företag värde genom en serie av goda relationer med fler än enbart de ovan nämnda grupperna vilket expanderade modellen och gav utrymme för en bredare vy av intressen. Fassin (2008) återger att teorin även setts som ett kraftigt ”*heroiskt*” verktyg vars mening var att bredda ledningens vision av dess roll och ansvar utanför vinstmaximeringen. Ledningen skulle inkludera intressen och krav från andra grupper än de fyra ovan nämnda. Som resultat av modellens expansion har det gjorts otaliga försök att klassificera intressenterna och två tydliga grupper har urskiljts: intressenter som påverkar och intressenter som kräver (Fassin 2008). Till detta skall tilläggas flera attribut. Intressenter som påverkar har makt över företaget oavsett om de har valida skäl för detta eller inte. Frågan är bara i vilken omfattning de önskar att utöva sin påverkan. Krävande intressenter kan ha legitima eller icke legitima krav på organisationen, men makten att utöva dessa kan vara begränsad. Därför måste makt och legitimitet urskiljas vid identifikationen av ett företags intressenter. Ytterligare ett attribut är av betydelse, brådskandet (ursprungligen *urgency*, egen översättning). Begreppet definierar tidsrymden i vilken en intressent utövar sitt inflytande (Mitchell *et al.* 1997).

4.2.2 Identifiering av intressenter

Av de två typer av intressentgrupper finns ett antal undergrupper. Beroende på vilket av de ovan tre nämnda attributen de tillhör kan de alla i olika grad utöva sitt inflytande. Mitchell *et al.* (1997) klassificerar dessa enligt följande:

- *Latenta intressenter*; Samlingsnamn för intressenter tillhörande endast ett attribut.
- *Vilande intressenter*; Intressenter med makt utan särskilda legitima eller akuta skäl att utöva sitt intresse (före detta anställda, media etc.).
- *Diskretionära intressenter*; Intressenter med legitima skäl att påverka organisationen men saknar makt och läget är inte akut (frivilligorganisationer etc.).
- *Krävande intressenter*; Intressenter med brådskande behov (aktivister etc.).
- *Väntande intressenter*; Samlingsnamn för intressenter tillhörande två attribut.
- *Dominanta intressenter*; Intressenter med legitim makt (ägare, investerare etc.).
- *Beroende intressenter*; Intressenter med legitima och akuta skäl att påverka företaget men saknar makt och är därmed beroende av andra intressenter som har makten att påverka (mindre specifika organisationer etc.).
- *Farliga intressenter*; Intressenter med makt och akuta skäl att påverka organisationen (anställda etc.).
- *Definitiva intressenter*; Intressenter med alla tre attribut. Alla intressenter kan bli definitiva genom att komplettera det egna attributet/en med de som saknas.
- *Icke-intressent*; Individ eller grupp som saknar attribut.

Teorin används vid identifiering av intressenter hos de studerade företagen.

Figur 2. Intressentuppbyggnad (Mitchel *et al.* 1997 s. 874)

4.2.3 Intressenter och värde

Prado-Lorenzo *et als.* (2009) teori bygger vidare Fassins. Då långsiktigt välstånd och gott rykte om företaget är avgörande för många investerare, skulle de primära ägarna i högre grad anpassa sig efter de rådande sociala normerna för att uppnå långsiktig legitimitet. Med detta menas att för att ägarna skall tillfredsställas måste intressenterna tillfredsställas (Prado-Lorenzo *et al.* 2009). Både staten och företagen kan i detta fall ha, förutom att agera som föredöme, också haft för avsikt att säkra sitt framtida värdeskapande och legitimeringen i bolagen genom att införa krav på granskning som ett svar på befolkningens miljömedvetenhet.

Värdet av ett företag ses av Bosse *et al.* (2008) som ett överskott av värde efter det att ägarna fått sin andel. Ju bredare krets värdet delas med desto mer kommer företaget att erhålla och en slags uppåtgående spiral skapas. Intressenterna kommer i detta fall att omvärdera företagets ställning och ge det ytterligare legitimitet. Tre typer av värdeöverföring nämns. Den första är *distributionellt* värde, det vill säga rättvis allokering av materiellt utfall. Den andra typen är *proceduellt* värde, hur processen går till och den sista är *interaktionell* värde, det vill säga bemötandet mellan företaget och intressenten. I studiens fall appliceras teorins två sista typer av värdeöverföring, där de båda återger transparensen och reliabiliteten av presenterat hållbarhetsarbete (Bosse *et al.* 2008).

Vikten av intressenter ses av Freeman *et al.* (2007) som flera. Freeman menar att den kapitalistiska marknadsekonomin, där den starkaste överlever (ursprungligen *survival-of-the-fittest*, egen översättning), kan leda till en allt för egocentrisk syn på sin rätt i strävan efter ledande marknadsposition. Detta leder till en förutfattad mening om att kapitalismen skapar ett initiativ för marknadsledare att *ta* värde snarare än att *skapa* det i konkurrensen om knappa resurser. Därav utelämnas de faktiska fördelar som existerar vid ett samarbete med intressenterna och etik blir bara ett begrepp (Freeman *et al.* 2007, Prado-Lorenzo *et al.* 2009). Ur studiens perspektiv blir riktlinjerna en intressant aspekt då det går att ifrågasätta om dess uppkomst beror på ett marknadsmisslyckande. Teoretiskt förklarar Freeman *et al.* (2007) detta snarare med att beskriva att då etik utelämnades från marknadsekonomin grundteori har akademiker och användare kompletterat brukandet med normer och regler snarare än att det beror på marknadens okompetens. Vidare ställer Freeman *et al.* (2007) sig kritisk till staten som aktör för implementeringen av etik på marknaden. Risker för bristande initiativ ökar då

affärskulturen är begränsad samtidigt som relationer baserade på ömsesidighet minskar då staten är konfliktlösaren. Om än Freeman behandlar den fria och privata marknadsekonomi är teorin applicerbar på de statliga bolagen. De undersökta företagen har oftast åtnjutit ett starkt förtroende för sitt hållbarhetsarbete och även redovisat det i sin årsredovisning. Staten som genom lagstiftning kräver att den revideras kan ha skapat orättvis behandling av de egna företagen. Prado-Lorenzos *et al.* (2009) rådande sociala normer existerar men frågan är då om sådan lagstiftning inte efterfrågats.

4.3.4 Miljörapportering – två problem enligt teorin

Trots sin positiva klang har inte ens hållbarhetsrapportering kunnat klara sig undan kritiska röster. Bland problemen finns metoden att integrera de ickefinansiella data i daglig verksamhet och hur dessa data skall granskas.

Adams *et al.* (2008) menar att hållbarhetsrapporter lätt blir bakåtsträvande då de främst visar hur företaget har arbetat med frågorna kring hållbar utveckling. Användningen bör därför även fokuseras på att utvärdera risker, utveckla planer och basera bonusar. Dessutom bör den användas till att skatta potentiell framtida påverkan av enskilda beslut. Vidare återger Adams att måtten som skall presenteras bör utvecklas i samarbete med de viktigaste intressenterna. Dock bör det undersökas huruvida de primära intressenterna kan representera hela intressentkretsen (O'Dwyer 2007). Många bolag som idag utger rapporten saknar aktiv involvans. Risken blir därmed att information istället blir framtagen av inmalda processer som resulterar i att företaget saknar en komplett bild av sin totala påverkan. Framgång når företaget främst genom att tillsammans med intressenterna finna gemensamma parametrar och inkorporera dessa i den dagliga verksamheten (Adams *et al.* 2008, O'Dwyer 2007).

Det andra bekymrande problemet är, som ovan nämnt metoden att granska rapporten. Dagens revidering är främst utvecklad och pådriven av revisionsbranschen. Förhållningssättet att se hållbarhetsredovisningen som en del utav den finansiella redovisningen vid revidering är just det som kan leda till mer skada än nytta. Ball *et al.* (2000) visar att vid en revision är det främst kontrollen över rapporteringen i sig som är det primära, det vill säga inte huruvida företaget presterar enligt hållbarhetskriterierna. Om än Balls studie är något föråldrad kan den fortfarande innehålla fakta relevant att applicera på studien. Det visas att en revisor riktar sin

uppmärksamhet främst till bolagets ledning och ägare vid en revision vilket gör att denna snarare blir en intern, styrningsorienterad affär. Dessutom kan utarbetad revisionspraxis och metodik hålla tillbaka utvecklingen av en lämpligare granskning som leder till ökat mervärde för företagets intressenter. Sammantaget uppstår risken att hållbarhetsrapporten och dess granskning blir allt för poolad till att endast kunna avläsas av bolagets ledning och den absolut primära intressenten. (Ball *et al.* 2000)

4.3 Att återge information – orsaker, drivkrafter och förväntningar

Statliga bolag som har en längre tradition av att utge hållbarhetsredovisningar använder denna även som ett marknadsföringsverktyg (Fi2009/3686). Detta tyder på att signaleringen av ett aktivt hållbarhetsarbete är en viktig drivkraft som även kan skapa ekonomiska fördelar. För att uppnå dessa fördelar måste företagen minska informationsasymmetrin och leverera det som intressenterna efterfrågar

I denna del förklaras hur ett företag signalerar och bygger upp sitt rykte på marknaden. En förklaring kring förväntningsgapet ges. Begreppet innebär skillnaden mellan vad företaget tror sig leverera till intressenterna och vad dessa faktiskt efterfrågar.

4.3.1 Signalteorin och informationsasymmetri

Signalteorin var ursprungligen utvecklad av Michael Spence år 1973 för att förklara informationsasymmetrin på jobbmärknaden. Den har dock under senare år omformats med syftet att förklara andra fenomen där ett är återgivandet av frivillig information. När Spences omgjorda teori appliceras på ett företags externa rapportering återger den att företag som anser sig vara ”överlägsna” signalerar detta till sina investerare och erhåller ett bättre anseende. Genom att öppna upp sina böcker, vare sig det rör sig om finansiell eller ickefinansiell data, leder detta till starkare övertygelse hos företagets intressenter. (Campbell *et al.* 2001)

Herbig *et al.* (1993) understödjer Spences teori och menar att marknadssignalering är det som skapar rykte. Han definierar en signal som en aktivitet på marknaden som förser aktörerna

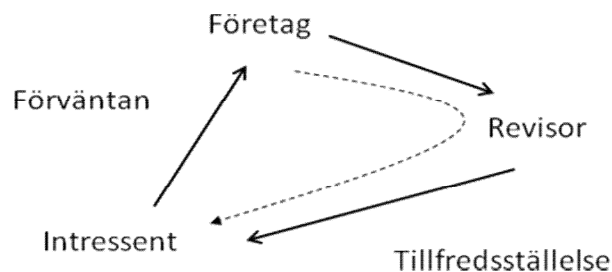
med någon form av information utöver den vanliga och att ryktet uppnås när dessa signaler har fullföljts. Därav skapas ett incitament att överväga sina beslut då det på en längre sikt kan leda konsekvenser. Ur studiens synvinkel kan detta ses som ett steg för både regeringen och bolagen att erhålla ytterligare trovärdighet för sitt hållbarhetsarbete, särskilt med tanke på att Sverige är det första land i världen som utfärdat riktlinjer kring hållbar utveckling. Trovärdigheten och ryktet blir då något som kan leda landet och företagen i framkant vad gäller att sätta föredöme även för resten av världen. Att åta sig en uppförandekod (ursprungligen *code of conduct*, egen översättning), är till för att försäkra sina intressenter att ett etiskt bolag, eller stat, kan vara förlitligt (Kulkarni 2000). Förlitligheten baseras då på vederbörandes avsikt, och handlingen kan antingen bekräfta eller förkasta intressenternas tilltro. All signalering kommer att utvärderas, däribland informationskällans tillförlitlighet (Herbig *et al.* 1993). Detta kan förklara varför regeringen valt att kräva en reviderad hållbarhetsredovisning. Om än revisionen inte tillför något direkt mervärde kan den åtminstone påvisa att informationen som återges är valid och relevant. Synsättet kan dock ifrågasätta statens roll som en ansvarig aktör på marknaden om dess arbete ständigt måste utvärderas av en oberoende externa granskare istället för medborgarna när de är i kontakt med de producerade varorna och tjänsterna.

För att säkra en hållbar utveckling krävs det, förutom en företagslednings motivation, engagemang från diverse intressenter som behöver korrekt information för att deras inblandning skall vara effektiv och fördelaktig för en hållbar framtid. Dock menar Scheltegger (1997) att deras information endast kommer att vara korrekt om kostanden för att ta fram den är mindre än fördelen med den. Generellt, menar Scheltegger (1997), att företagsledningen till största del producerar hållbarhetsinformation med lägst kostnad. Den höga kostnaden att ta fram den ger incitament till ett negativt urval av återgiven data vilket undergräver kvaliteten på rapporten. Scheltegger (1997) uttrycker sitt stöd till idén om en internationell standard både vad gäller rapportering och revidering och ser det som det enda sättet att tillfredsställa kritiska röster.

Kulkarni (2000) skiljer mellan ofullständig information och informationsasymmetri. Ofullständig information är när både den som skall återge den och den som skall konsumera den på ett likvärdigt sätt saknar den relevanta informationen. Informationsasymmetri är när den ena parten vet mer än den andra. Om än det i detta sammanhang diskuteras om informationsasymmetrin mellan företag och intressenter måste även sådan asymmetri påpekas

finnas bland intressenterna själva. Kulkarni (2000) ser ett samhälle som den primära intressenten vad gäller hållbar utveckling. I teorin förklaras att det existerar de som kan läsa ett företags rapporter och de som inte kan det. Därav sprids inte informationen som alla egentligen har intresse av på ett rättvisande sätt. En lösning är att inrätta organisationer som skall utvärdera rapporterna eller genom myndigheternas policy som skall främja brukandet (Scheltegger 1997, Kulkarni 2000). Dock menar Kulkarni att informationsasymmetrin, oavsett på vilket plan, kan ses ur ett kortsiktigt perspektiv då informationen förr eller senare kommer att översättas till varje lekamens tungomål. (Kulkarni 2000)

4.3.2 Förväntningar

Figur 3. Informationsflöde och förväntan

Ett förväntningsgap kan ur ett företags perspektiv definieras som skillnaden mellan vad som av andra förväntas uppnås av företaget och vad företaget självt förväntas uppnå (Zikmund 2008). Prestationen är inte nödvändigtvis ekonomisk utan är en generell term på alla slags utfall. I studien antas intressenterna ha en viss förväntan på hur ett företag arbetar med hållbarhetsfrågor och vill ha detta presenterat i en rapport. Detta utgör den solida linjen mellan företag och intressent i **Figur 3**. Företaget försöker tillfredsställa denna förväntan med att presentera en reviderad rapport. Detta utgör i figuren av de solida linjerna mellan företag, revisor och intressent. I själva verket är processen direkt kopplad företag och intressent (streckade linjen), det vill säga steget med revisor är ett obemärkt naturligt steg.

Förväntningsgapet kan ses som en av de pådrivande faktorerna till varför de statliga bolagen utger reviderade hållbarhetsrapporter. Detta är särskilt intressant ur de företag som redan sedan tidigare utgett sådan rapportes synvinkel. Med tanke på den allt ökande medvetenheten kring hållbar utveckling kan ett vidgande förväntningsgap leda till att ett företag tappar sin legitimering, något som kan leda till bojkott av företagets produkter (Reichart 2003). Därför

ses regeringens steg med riktlinjerna som ett agerande för att dels behålla sin trovärdighet på aktivt hållbarhets arbete och dels för att behålla lönsamheten i de statliga bolagen.

Vad är det då som skapar ett förväntningsgap? Reichart (2003) föreslår ett antal orsaker:

- *Materiella intressen*; vinst eller förlust av påtagliga fördelar.
- *Politiska intressen*; fördelningen av politisk makt.
- *Samhörighetsintresse*; behov av att tillhöra en viss grupp.
- *Informationsintresse*; behov av information.
- *Symboliska intressen*; krav på företaget att skapa en attityd, att påverka eller att skapa ett mönster.
- *Moraliska korrekta intressen (efterfrågade)*; samspel mellan egna och företagets intressen.
- *Moraliskt korrekta intressen (icke efterfrågade)*; inget intresse av företagets beteende.
- *Moraliskt inkorrekta intressen (efterfrågade)*; samspel mellan egna och företagets intressen.
- *Moraliskt inkorrekta intressen (icke efterfrågade)*; starkt behov av att motarbeta företagets beteende.

För att minska förväntningsgapet föreslår Reichart (2003) att företaget bör uppmärksamma och lägga vikt på intressenternas bedömningar, intressen och efterfråga. En effektiv lösning är en sådan som skapar tillfredsställelse av behovet snarare än enbart problemet i förväntningsgapet. Ett exempel är att företagen dels utger en reviderad hållbarhetsredovisning, och dels att de verkligen arbetar aktivt med att vara ett föredöme. Att enbart utge en rapport kan uppfattas som passivt och tillfredsställer egentligen inte intressenternas behov. Till sist menar Reichart (2003) att de företag som mest gynnas av sitt försök att minska förväntningsgapet är de företag som skapar ett flerdimensionellt samarbete med sina intressenter.

Även Crane (1995) påpekar vikten av uppmärksamheten riktad till intressenternas behov. Hon menar att detta leder på sikt till färre problem för företaget då andelen tvister, regleringar och lagstiftningar minskar. Crane förslag på hur klyftan av förväntningar kan minskas är att dels kommunicera den tillgängliga informationen. Vissa intressenters behov kan ibland vara orealistiska och då gäller det att bevisa att de inte kan uppnås. Vidare förslår hon en mer drastisk handling som innebär att företaget gör en operationell förändring. Till sist nämns även en förändring i företagets policy. (Crane 1995)

En kombination av Reicharts och Cranes teorier kommer att göras för att analysera bakgrunden till utfärdandet av riktlinjerna.

4.4 Sammanfattning

I ett demokratiskt samhälle kan de offentliga aktiviteter, förhållningssätt och beteenden endast existera om de åtnjuter stöd och acceptans av en bred allmänhet. Mueller et al (2009) förklarar att legitimitet är en normativ process bestående av tre steg. Det första steget, benämnt insats-legitimering utgörs av medvetna och omedvetna val. Det andra steget, benämnt som genomströmnings-legitimering påvisar huruvida brukandet av dessa stödaktiviteter gjorts på ett rättvisande sätt. Uppfylls detta krav leds processen till sin sista fas, benämnt utfalls-legitimitet. Slutprodukten, eller utfallet, blir en legitim handling som uppfyllt relevanta krav uppnådda genom en demokratisk process. Då en reglerings struktur och form blir då påverkad av den rådande politiska ordningen är risken i processen många lagar blir för tekniska och förlorar återkopplingen till ursprunget. Zamboni (2008)

Då riktlinjerna har till syfte att få de statligt ägda bolagen att agera som föredöme på området är vikten av korrekt intressentanalys ytterst viktig. Fassin (2008) definierar en intressent som den som kan påverka företaget eller bli påverkad av det. Definitionen kompletteras med Mitchell *et als.* (1997) attribut. Dessa utgörs av makt, legitimitet och brådska. Beroende på vilket eller vilka attribut karakteriserar en intressent blir dess påverkan på företaget olika. Vidare menar Prado-Lorenzo *et al.* (2009) att långsiktigt välstånd och gott rykte om företaget är avgörande för många investerare, vilket innebär att de primära ägarna i högre grad anpassar sig efter de rådande sociala normerna för att uppnå långsiktig legitimitet. Freeman *et al.* (2007) menar vidare att samarbete med den övriga intressentsfären totalt sett kommer att tillföra öka värde för alla inblandade parter.

En reviderad hållbarhetsrapport måste återspegla efterfrågad information som skall legitimera ett företags handlande även i fortsättningen. Herbig *et al.* (1993) menar att marknadssignalering är det som skapar rykte. Ryktet ger incitament att överväga sina beslut vid handlande med företaget, något som för den senare kan på en längre sikt leda till diverse konsekvenser. Vid marknadssignalering gäller det även att förstå informationsasymmetrin. Kulkarni (2000) skiljer mellan ofullständig information och informationsasymmetri.

Informationsasymmetri är när den ena parten vet mer än den andra. I teorin förklaras att det existerar de som kan läsa ett företags rapporter och de som inte kan det. Därav sprids inte informationen som alla egentligen har intresse av på ett rättvisande sätt. Lösning är att inrätta organisationer som skall utvärdera rapporterna eller genom myndigheternas policy som skall främja brukandet (Scheltegger 1997, Kulkarni 2000).

Vidare bör företagen analysera det förväntningsgap som existerar mellan sig självt och intressentfären. Ett förväntningsgap kan ur ett företags perspektiv definieras som skillnaden mellan vad som av andra förväntas uppnås av företaget och vad företaget självt förväntas uppnå (Zikmund 2008). Gapet kan ses som en av de pådrivande faktorerna till varför de statliga bolagen utger reviderade hållbarhetsrapporter. Reichart (2003) föreslår ett antal orsaker som skapar ett förväntningsgap. Lösningen som presenteras är att företagen bör uppmärksamma och lägga vikt på intressenternas bedömningar, intressen och efterfråga.

Vad som är intressant ur intressenternas synvinkel är hur rapporten har utformats. Adams *et al.* (2008) menade att hållbarhetsrapporter lätt bara kan bli dokument som visar historia utan att visa aktivt arbete för framtiden. De bör exempelvis användas till att skatta potentiell framtida påverkan av enskilda beslut. Ball *et al.* (2000) å andra sidan kritiserar utvecklingen av att hållbarhetsrapporter granskas av revisorer då dessa riktar sin uppmärksamhet främst till bolagets ledning och ägare vid en revision vilket gör att denna snarare blir en intern, styrningsorienterad affär.

5. Empiri

I detta kapitel sammanfattas löpande de intervjuer som gjorts med samtliga respondenter. Uppdelningen sker enligt kategorierna som respondenterna är indelade i. Avsnitten inleds med respondenterna i varje kategoris svar på anledningen till varför de har granskat, inte granskat eller inte upprättat en hållbarhetsredovisning alls. Vidare diskuteras deras förhållande med deras viktigaste intressenter. Avsnitten om bolagen avslutas med en reflektion över huruvida mervärdet överstiger kostnaden för rapportering och granskning. I den sista kategorin redogörs den Ansvariga för extern rapportering på Näringsdepartementets svar kring beslutet och hur processen såg ut för att fatta ett beslut om direktivet.

5.1 Upprättat och reviderat sedan tidigare

I denna kategori intervjuades en Kvalitetschef och en Miljöchef. Båda respondenterna belyser hur de tidigt började arbeta med hållbarhetsfrågor och att det var en del av deras kärnverksamhet. Kvalitetschefen säger att sedan bolaget startades, förstod den dåvarande VD:n att:

”... om vi ska klara oss måste vi ha koll på alla områden, inkluderat hållbarhetsfrågor.”

Kvalitetschefen nämner vidare att då hållbarhetsfrågor och rapportering kring hållbarhet hade en fokus i bolaget föll det sig även väldigt naturligt att den skall vara granskad. Även Miljöchefen påpekar att hållbarhet blev tidigt en del av företagets vision och blev inkluderat i det dagliga arbetet. Miljöchefen beskriver anledningen till varför bolaget tidigt hade en fokus på hållbar utveckling:

”Vi sa att vi var en del av problemet och kunde därför inte förneka vår inblandning” – Miljöchefen

Miljöchefen nämnde att flera skandinaviska företag började utge miljörapporter i mitten av 1990-talet vilket ökade uppmärksamheten på företagens miljöpåverkan. Vikten av att förklara och visa vad företaget gör för att motverka de negativa effekterna ökade. Kvalitetschefen

menade å andra sidan att det är en fördel för företaget att vara med och driva utvecklingen. Gemensamt för båda respondenterna i kategorin är att det aldrig var intressenterna som initierade rapportering och granskning av hållbarhetsredovisningen. Utan att det istället var bolagen själva som var den avgörande faktorn. Kvalitetschefen förklarar att anledningen att de granskar sin hållbarhetsredovisning är på grund av att rapporten även är synlig för andra, som kunder och leverantörer. Grundtanken var att rapporten skulle bli mer tillförlitlig. Då bolaget står för hög kvalitet var det självklart, enligt respondenten, att rapporten skulle vara granskad. Båda bolagen identifierar ägaren som den primära intressenten och därefter kunderna och de anställda. Miljöchefen förklarar att de har diskussioner med intressenterna, vilket även stöds av Kvalitetschefen.

”Utformningen av rapporten har skapat incitament för att vi ska ta kontakt och föra fram våra intressenters intresse. Vi plockar dock även fram vår hållbarhetsredovisning för att påverka våra intressenter. – Miljöchefen”

Trots att det inte var intressenterna som påverkade bolagen till att redovisa och granska sin hållbarhetsredovisning nämner båda respondenterna att de kontinuerligt får en positiv reaktion från intressenterna. Miljöchefen återgav att värde även skapas genom ett antal relationer som går utöver den primära intressentsfären. Bland annat menade respondenten att leverantörer och bolag inom samma bransch utgör en viktig part i verksamhetens affärsmodell. Kvalitetschefen anser dock att de aldrig är hållbarhetsredovisningens validitet som kommer på fråga utan snarare hur bolaget arbetar med hållbarutveckling och hur det rapporterar sitt arbete som diskuteras med intressenterna.

”Gemene man är ju inte sådär stört intresserad ifall siffrorna ligger i årsredovisningen och därför är granskade. Men sen när man ska börja visa upp sin redovisning... är det väldigt sällan vi kommer till diskussionen: Hur vet ni det här? Är det kvalitetsgranskat?” – Kvalitetschefen

Det mervärde som skapas av en revidering och rapportering menar Miljöchefen klart överstiga kostnaden. Men samtidigt påpekar respondenten hur svårt det är att mäta som ren inkomst eller fler antal kunder utan ska istället ses ur ett helhetsperspektiv. Båda respondenterna medger även att den granskade hållbarhetsredovisningen stundvis använts som ett marknadsföringsverktyg. Kvalitetschefens svarar i linje med miljöchefen men poängterar de små bolagen:

”Det finns många statliga bolag som inte har dessa resurser... Det vore väldigt olyckligt om vi lägger skattebetalarnas medel på att ta in konsulter för att kara av redovisningen i statliga bolag.” – Kvalitetschefen

5.2 Endast upprättat

Denna kategori består av en GRI-ansvarig, en Miljöchef samt en Chef för CSR och PR. Bolagen i denna kategori har sedan innan haft någon typ av icke finansiell information som kan liknas vid en hållbarhetsredovisning. Anledningen till varför de inte valt att revidera denna information är mer spretig än i tidigare kategori. Chefen för CSR och PR säger att bolagets rapporter tidigare inte var mogna för revidering, men att det även inte har funnits några påtryckningar från intressentgrupperna. Den GRI-ansvarige anger en anledning som inte någon av de övriga respondenterna har nämnt:

”Vi har inte granskat på grund av olika anledningar, dels så hade miljöredovisningen inte något ramverk att granska emot, vi rapporterade det som vi tyckte var bra att rapportera.” – GRI-ansvarige

Miljöchefen nämner att denne inte såg ett omedelbart stort värde av revision av själva redovisningen eftersom att verksamheten har en revision i sig. Revisionen i verksamheten består av olika certifieringar och liknande. Alla tre bolagen redogör att ägaren är den primära intressenten följt av kunderna och de anställda. Miljöchefen ser ingen skillnad på hur intresset från intressenterna har varit innan regleringen och efter, sammanfattningsvis har det varit ett stort intresse. Respondenterna återgav att det ständigt bör föras en öppen dialog med bolagets intressenter. Den GRI-ansvarige menar att själva granskningen av hållbarhetsredovisningen inte har påverkat kontakten med intressenterna. Det har istället varit hela hållbarhetsrapporteringen som har medfört att bolaget pratar mer med sina intressenter kring dessa frågor. Chefen för CSR och PR menar att media nu har en lättare insyn i hur företagen arbetar eftersom att de publicerar och revideras deras hållbarhetsredovisning. Miljöchefen påpekar att den främsta kontakten sker med ägaren:

”Vi har en kontinuerlig kontakt med ägarna, där en hållpunkt är årsstämman. Under årsstämman är hållbarhetsrapporten en hörnsten och grund för ägarens bedömning och uppsatta viljeriktningar med företaget... Dock blir det inte en direkt feedback med bedömning av rapporten.” – Miljöchefen

Miljöchefen påpekar även att bolaget inte heller har fått någon direkt feedback från ägarna angående rapporten. Detta är i linje med vad GRI-ansvarige anser, som förklarar att detta bolag inte har fått någon feedback på vad det kan bli bättre på från staten. Den enda feedbacken som har erhållits är att arbetet och rapporteringen är efter förväntningarna och att staten tycker att det ska varken ska göras mer eller mindre. Trots att respondenterna inte känner att de får någon direkt feedback på rapporten från staten redogör Chefen för CSR och PR följande:

”Vi har våra ägare, staten, i åtanke när vi gör hållbarhetsredovisningen... Vi vill redovisa och vara öppna för alla, men samtidigt måste man bestämma vilken av grupperna som är viktigast.” – Chefen för CSR och PR

Alla respondenterna i denna kategori anser att en revidering skapar ett mervärde av rapporten, de tycker även att kostnaden för en revidering inte överstiger mervärdet den skapar. I denna kategori var det även tydligt att direktivet från staten har resulterat i att bolagen arbetar med hållbarhet på ett mer enhetlig och strukturerat sätt. Vilket har resulterat i att hållbarhetsredovisningen och revisionen har blivit mer av ett internt dokument som visar hur bolagen ska kunna förbättra sitt arbete och rapportering.

5.3 Ej upprättat sedan tidigare

Respondenterna i denna kategori består av en Hållbarhetssamordnare, en Hållbarhetssansvarig samt en Kommunikationschef. De flesta bolagen som är statligt ägda ingår i denna kategori, våra respondenter har tidigare aldrig haft någon typ av icke finansiell information i sina rapporter. Den främsta anledningen är att omvärlden, deras intressenter, inte har krävt det. Respondenterna återger samma intressentgrupper som de tidigare kategorierna; ägare, kunder och anställda. Hållbarhetssamordnaren och Hållbarhetsansvarige berättar att de inte märkt något särskilt engagemang från de berörda parterna. Resultatet har istället blivit att bolagen har fått engagera sig mer för att dra till sig intressenternas uppmärksamhet.

”Vi har väckt intresset hos våra intressenter... Jag tror att om några år när man upptäcker hållbarhetsredovisningen, då kanske ett intresse från de andra intressenterna kommer att infinna sig” – Hållbarhetssamordnaren

Både hållbarhetsansvarige och Hållbarhetssamordnaren berättar att de inte märkt av något intresse från kunderna, för varken rapport eller revision. Men båda ser optimistiskt på framtiden där möjligheten och behovet att visa upp bolagets validerade arbete i hållbarhetsfrågorna kommer att öka. Hållbarhetssamordnaren återger att möjligheten att profilera sig på ett nytt sätt ökar vilket gör hållbarhetsrapporten till marknadsföringsverktyg. Då syftet med direktivet är att de statliga bolagen skall verka som föredömen för det privata näringslivet ter det sig självklart att de rapporter som produceras bör vara riktiga och relevanta. Under studiens gång har författarna dock stött på att det ibland kan vara så att rapporten endast genomförs för syns skull och inte för att leverera ett mervärde.

”Vi startade processen väldigt sent, nu försöker vi rädda situationen och läser väldigt noga vad staten vill att vi ska redovisa. I intressentanalysen, som vi utgår ifrån när vi väljer parametrar, 2008 ställdes fel frågor i intressentanalysen. Under våren kommer vi att göra en ny denna kommer inte att synas i 2009 där vi använder samma parametrar som tidigare.” – Hållbarhetsansvarige

Den Hållbarhetsansvarige förklarar att bolaget genomför en rapport fast respondenten anser att det är fel parametrars som används. Så istället för att avvakta i år och satsa tid och resurser på att genomföra en relevant rapport nästa år genomförs årets rapport i sista stund. Respondenten uttrycker en viss rädsla att inte rapportera och kvalitetssäkra. Respondenten menade att legitimiteten från staten kan minska och att detta kan ifrågasätta motivet att driva verksamheten om de inte gör som staten vill. Vidare förklarar respondenterna i denna kategori att de blev chokade av statens direktiv, men att de nu efter ett år ser syftet med direktivet.

”Nu efter ett år så förstår jag vad N.N (ansvarige för extern rapportering på Näringsdepartementet) menar, man får börja där man står. Man kanske inte kan titta på allting på en gång, det handlar mer om att på fem års sikt så ska vi veta mer om detta än idag. Men det är väldigt lätt att gå i taket och få panik när det kommer ett sånt här direktiv från en ägare, - Har de inget bättre för sig än att hitta på nya grejer vi ska rapportera?” – Kommunikationschefen

Vidare menar Kommunikationschefen att staten har som rätt att utfärda sådana direktiv då de ger riktlinjer på hur företagen skall arbeta och mot vilket mål de ska sikta. Att kommunikationen med bolagets viktigaste intressent inte har varit direkt eller tillräckligt återspeglas i Hållbarhetssamordnarens intervju. Respondenten förklarar att denne inte har någon aning om vad ägaren skall använda rapporten till. Vidare förklaras att det hade varit bra

om ägaren hade förklarat målet med hållbarhetsredovisningen. Hållbarhetssamordnaren säger att de inte vet vilka mål staten har eller om bolaget uppfyller dem. Detta tyder på att staten kan ha misslyckats i sin information om de som blir utsatta för direktivet inte ens vet vad staten ska ha rapporten till eller vilket syfte den uppfyller. Missnöjet fortsätter i kategori tre gällande den kostnad som uppstår för de relativt små bolagen. Två respondenter nedan uttrycker att det är märkligt från staten att ställa krav utan att även tillgå medel till att uppfylla kraven samt att priset på själva revisionen är alldeles för dyr.

”I dagsläget tycker jag att det är märkligt från ägarens sida att ställa krav på oss att redovisa detta utan att tänka på kostnaden kring det. Vi får inget extra för att vi tar fram hållbarhetsredovisningen, men det kostar pengar och personalresurser. Internt ifrågasätts detta: - Ska vi verkligen lägga pengar på detta?” – Hållbarhetssamordnaren

”Tveksamt om att mervärdet överstiger kostnaden, jag har fått offerter med grotesk prissättning över 100 000 SEK, vilket jag ser som ocker... Jag ska försöka hitta ett sätt att få ner den kostnaden.” – Hållbarhetsansvarige

Dock håller alla respondenter med om att nyttan är långsiktig och att det måste ta sin tid innan de kan riktigt utvärdera om marknadens pris på konsultering och revidering understiger nyttan. Kommunikationschefen menade att kostanden får ses som en utgift för kunskapsuppbyggnad. Hållbarhetssamordnaren påpekade stoltheten över de statliga bolagen som medborgarna borde känna är en betydande faktor i övervägandet om att följa direktivet eller ej.

5.4 Staten

Den ansvariga för extern rapportering förklarar att transparens och genomlysning är ett av regeringens viktigaste styrverktyg och att det redan 2002 beslutades att alla statliga bolag skulle vara lika öppna som börsbolagen. Detta resulterade i en ökad ordning i verksamheterna. Respondenten förklarar att diskussionerna började 2006 då Amnesty Business Group riktade kritik mot regeringen. Eftersom att de ansåg att de statliga bolagen var sämre än de privata vad gäller mänskliga rättigheter och att regeringen riskerade att kränka dessa genom bolagen. Förutom Amnesty riktade även Riksrevisionen kritik mot de statliga bolagen och dessas bristande rapportering i årsredovisningen om deras samhällsuppdrag/mål. De bådas kritik resulterade i att två konsulter fick göra en genomlysning hur bolagen verkligen förhåller sig till dessa frågor. Konsultationen öppnade

upp för riktlinjer där staten formulerade sina krav på vad som ansågs viktigt att rapportera och hur detta skulle göras för att öka jämförbarheten. Att redovisningen skulle granskas var för att jämställa dess vikt med de finansiella rapporterna. Innan riktlinjerna utfärdades kunde staten se att de statliga bolagen efterfrågade en tydlighet från ägaren på vad som faktiskt förväntades av bolagen.

”Kvalitetssäkrad information är mer värd än information som är inte är kvalitetssäkrad. När vi tog fram dessa riktlinjer så var det något vi funderade mycket på, om vi skulle ha granskning eftersom att det skulle medföra en massa kostnader. Att bolagen kanske skulle ha svårt att se nyttan av detta, men vi tyckte att det var väldigt viktigt eftersom att det handlar om att likställa den med årsredovisningen.” – Ansvarig för extern rapportering vid Näringsdepartementet

Respondenten förklarar att de diskuterade den merkostnad som skulle uppstå för de mindre bolagen, men att mervärdet av detta direktiv skulle öka på lång sikt och att bolagen skulle få ett mer strukturerat sätt arbeta med hållbar utveckling. Vidare förklaras att mottagandet var över förväntan positivt från bolagen, självklart fanns det de som var negativt inställda men en övervägande del av bolagen var positiva. De brister i feedback som kan kartläggas hos bolagen har Näringsdepartementet uppfattat och planerar att göra en grundlig utvärdering i framtiden.

”Utvärderingen av hållbarhetsredovisningarna har gått igenom på aggregerad nivå. Det är upptill varje bolagsförvaltare. Vi har inte gjort en riktig utvärdering på själva rapporterna, men det är något som vi håller på och tittar på hur vi ska göra denna utvärdering” – Ansvarige för extern rapportering

Sammanfattningsvis verkar staten vara den främsta intressenten och läsaren av hållbarhetsrapporter. Den statliga respondenten förklarar att synsättet kan bero på ett aktivt ägande. Respondenten återgav att det är upp till de andra intressenterna att själva uttrycka sin ställning i saken och att staten endast kan utgå från sig själv. Vidare återger respondenten att staten ställer höga krav på bolagens styrelser. Det är därför viktigt att kvalitetssäkra den återgivna informationen och jämställa den med de finansiella rapporterna. Staten är medveten om att kravet innebär nya kostnader för alla företag men anser att värdet av en reviderad rapport är betydande. Än så länge har Näringsdepartementet inte utvärderat de producerade och granskade rapporterna.

5.5 Sammanfattning

Respondenterna i första kategorin anser sig själva att ha varit en typ av pionjärer med sitt arbete med hållbar utveckling och rapporteringen kring fenomenet. De beskriver att hållbar utveckling är en del av affärsmodellen för företaget och därför har de sedan tidigare haft en hållbarhetsredovisning och reviderat den. Alla respondenterna i kategori två och tre har inte uppnått samma nivå som tidigare kategori på grund av att de inte har känt några påtryckningar från intressenter och omvärlden. De senare två kategorierna nämner även hur deras tillämpning av direktivet kan vara missvisande till det syftet som staten hade med regleringen. En respondent i kategori två nämner att de alltid har ägaren som i bakhuvudet när de producerar rapporten. En respondent i kategori tre nämner dock hur denne medger att förgående års parametrar inte är rättvisande använder de samma i år igen på grund utav tidsbrist. Båda uttalanden påvisar hur direktivet inte återspeglar det syfte som var menat, att de statliga bolagen skulle vara föredöme för näringslivet.

Respondenterna i alla tre kategorier nämner ägaren som den primära intressenten, därefter följer kunderna och de anställda. I både kategori ett och två fanns det respondenter som förklarade att det är de som upplyser sina intressenter om frågan och väcker intresset. I kategori två beskriver en respondent att hållbarhetsredovisningen har medfört att de nu kommunicerar mer med deras intressenter kring hållbar utveckling. Bolagen i kategori två och tre ifrågasätter statens kommunikation tillbaka till dem då bolagen inte vet vad staten skall använda rapporten till eller vad det är meningen att de ska förbättra.

Alla respondenterna i studien var överrens om att en revidering av hållbarhetsredovisningen ökar trovärdigheten och att det resulterar i ett mervärde. I den tredje kategorin var det två respondenter som ställde sig kritiskt till hur de som mindre bolag ska klara av med sina knappa resurser att producera och revidera en hållbarhetsredovisning. Att använda hållbarhetsrapporten som ett marknadsföringsverktyg var något som båda respondenterna nämnde i kategori ett, en av respondenterna i respektive kategori två och tre nämnde även värdet av rapporten som marknadsföring.

Den ansvariga för extern rapportering vid Näringsdepartementet menar även att en kvalitetssäkrad rapport alltid är mer värd än en som inte är det. Denne påpekade även en

förståelse för de mindre bolagen att de i början skulle vara skeptiska till direktivet men att mervärdet skulle överstiga kostanden i ett långsiktigt perspektiv. Vidare förklarade respondenten att direktivet är ett resultat av kritik från Amnesty Business Group och Riksrevisionen. Vilket resulterade i att regeringen formulerade krav gällande hållbar utveckling i deras ägarpolicy. Samma respondent klargör att det fanns en efterfrågan från bolagen på tydlighet vad ägaren tyckte. Samt att de endast har en utvärdering av rapporterna på en aggregerad nivå men att det planeras att genomföra en mer grundlig utvärdering i framtiden.

6. Analys

I detta kapitel analyseras de intervjuer som gjorts med samtliga respondenter. Uppdelningen görs dels efter använda teorier och dels i de kategorierna som har använts genom hela studien.

6.1 Legitimitet och lagstiftning

I detta avsnitt analyseras företagen ur lagstiftningsperspektivet och hur de legitimerar kravet på reviderad hållbarhetsredovisning. Bland annat appliceras teorier om legitimitet. Även de tänkta målen med lagstiftningen används för att jämföra huruvida de är uppnådda eller ej.

6.1.1 Upprättat och reviderat sedan tidigare

De två företagen under denna kategori kan ses som pionjärer inom rapportering och revidering av hållbarhetsredovisningar. Den normativa legitimitetsteorin undersöker varför regler och normer överhuvudtaget skall rättfärdigas (Mueller *et al* 2009). Påverkan på samhället är ur den normativa teorin den drivande kraften i utvecklingen. Om än dessa bolag inte påtvingats att utfärda rapporter av en myndighet kan det frivilliga åtagandet ses som en social norm då företagen har en betydande miljöpåverkan. Sociala normen är en efterfrågan från intressenter. Miljöchefen nämnde att flera skandinaviska företag började utge miljörapporter i mitten av 90-talet vilket ökade uppmärksamheten på företagens miljöpåverkan. Vikten av att förklara och visa vad företaget gör för att motverka de negativa effekterna ökade. Dessutom gällde det att öka transparensen genom att visa vilka svårigheter och risker bolaget bemöter för att öka trovärdigheten av sitt arbete och därigenom erhålla legitimitet för sitt handlande. Kvalitetschefen menade å andra sidan att det är en fördel för företaget att vara med och driva utvecklingen.

Regeringen anser att de statliga bolagen skall vara ett föredöme och ligga i framkant vad gäller hållbarhetsredovisning där bland annat näringsministern Maud Olofsson återgav att vikten av ekonomiskt, socialt och miljömässigt ansvar (regeringen.se a)). Respondenterna stödjer regeringens förhållningssätt och påpekade vikten av att implementera ett miljötank i den dagliga verksamheten. Det skall utgå från ett helhetsperspektiv både mikroekonomiskt, i

själva bolaget, och makroekonomiskt, det vill säga statligt. Dock menade kvalitetschefen att kravet i sig kan ha varit alldeles för omfattande då inga resurser har lagts på att mindre bolag skall sammanställa sådana data och också revidera den. Detta resulterar i att de tär på sin knappa budget.

6.1.2 Endast upprättat

Ett antal bolag har sedan tidigare lämnat information rörande hållbarhetsfrågor men aldrig reviderat den. Även här appliceras Mueller *et als.* (2009) teorier om varför bolagen valt att rapportera och revidera hållbarhetsinformationen. Processen har oftast varit frivillig eller reglerad på grund av företagets känsliga position i samhället. Enligt respondenterna åtnjöt företagen historiskt sett ett brett stöd från allmänheten. Rapporter som uppvisar hur bolagen arbetar med frågorna är endast ett sätt att visualisera och sammanfatta fenomenet. Därav kunde inget behov av revidering identifieras. Till skillnad mot den förra företagskategorin påverkar dessa bolag samhället på andra sätt. Ur Mueller *et als.* (2009) normteori kan detta förklara varför efterfrågan (och legitimiteten) lyst med sin frånvaro. Chefen för CSR och PR återgav att rapporterna inte var mogna för en granskning. Företaget kände inga påtryckningar på att informationen skulle revideras utan istället skulle bolaget visa hur det arbetade. Miljöchefen tillade dessutom behovet av att integrera frågorna i den dagliga verksamheten. Riokonferensen 1992 har styrt företagets arbete då utveckling behandlar ämnet ekonomi, social omgivning och miljö. Därför anser miljöchefen att företaget måste ge en helhetsbild och inte separera vikten av ickefinansiell data från finansiell.

Vad gäller syftet med riktlinjerna om att de statliga bolagen skall vara ett föredöme, ifrågasätter författarna om det handlar om rapporten och revideringen eller om att integrera ett hållbarhetsfokus i bolaget. Chefen för CSR och PR uttryckte bland annat att bolaget ser staten som den primära läsaren av rapporten och har därför ägaren främst i åtanke när rapporten produceras. Riktlinjernas utfall kan tyckas underlig då det så kallade föredömet endast är anpassat till ägarens krav och inte näringslivet. Skepsisen bekräftas av chefen för CSR och PR som menar att syftet med regleringen inte är rapporten eller revideringen, utan det är arbetet bakom som är det primära. Kopplingen mellan dess syfte och utfall saknar ur studiens perspektiv adekvat kausalitet.

6.1.3 Ej upprättat sedan tidigare

Majoriteten av de statliga bolagen har aldrig tidigare utfärdat en hållbarhetsredovisning. De flesta av bolagen har aldrig märkt ett behov hos intressenterna vilket har varit den primära orsaken. Hållbarhetssamordnaren menar att fenomenet är relativt nytt och ser hållbarhetsrapporter för ett samlat begrepp på vad bolaget tidigare utgav. Förr har det hetat jämställdhetsplan, arbete inom miljöorganisering och så vidare. Kommunikationschefen tillägger att det inte funnits en allmän opinion eller debatt som ställer krav på företag av vissa slag att redovisa och revidera sitt arbete. Nu börjar dock opinionen att vända och debatten komma upp till ytan. Kunder och leverantörer har börjat fråga efter en rapport som ger en komplett bild av företaget, något som återigen kopplas till den sociala normen och Mueller *et als.* (2009) legitimitetsteori.

För att vara ett föredöme, som tidigare nämnt är syftet med regleringen, bör det falla sig så att bolaget som producerar rapporten och sedan får den reviderad, arbetar fram den på ett grundligt och riktigt sätt. Alternativet är att enbart producera rapporten och få den reviderad för att bolagen måste och inte grundligt undersöka hållbarheten inom bolaget. Detta kan påvisa att regleringen tappat återkopplingen till sitt ursprung och syfte, något som Zamboni (2008) menade. Hållbarhetssamordnaren medgav hur bolagets hållbarhetsrapport från 2008 var ett misslyckande då fel frågor ställdes i intressentanalysen och därav blev fel parametrar utvalda. Trots detta berättar hållbarhetssamordnaren att årets rapport kommer att innehålla samma typ av parametrar då bolaget påbörjade årets hållbarhetsredovisning alldeles för sent och inte har möjlighet att genomföra en till intressentanalys. Detta faktum påvisar hur regleringens syfte, att vara ett föredöme, har blivit bortprioriterat, då det har ansetts viktigare att enbart genomföra rapporten trots att den inte anses tillföra något mervärde. Bolaget faller i den byråkratiska fallgropen istället för att inte producera en hållbarhetsredovisning i år och istället fokusera krafterna på att få nästa grundligt och rätt utförd.

Alla respondenter menar att kravet är legitimt och även här påpekas systemets flexibilitet och den övergripande bilden av hållbarhetsarbete. Riktlinjerna möttes av en viss skepsis men efter ett års arbete med hållbarhetsrapporter är förhållningssättet omvänt. Kommunikationschefen menar staten har som rätt att utfärda sådana direktiv då de ger riktlinjer på hur företagen skall arbeta och mot vilket mål de ska sikta.

6.1.4 Staten

Mueller *et al.* (2009) återgav en normativ process för en reglerings legitimering. Ett politiskt val kunde medvetet eller omedvetet medfört legitimering av ett visst politiskt handlande. Respondenten, ansvarige för extern rapportering hos statliga bolag på Näringsdepartementet, berättar att regeringen har sedan många år tillbaka en ägarpolicy för de statliga bolagen. I denna återges miljö och socialt ansvarstagande. Mueller *et als.* (2009) teori riktar sig till en specifik regim men ur studiens perspektiv går det till viss del att generalisera oppositionernas miljömål till att vara snarlika (insats-legitimitet, steg ett).

Transparens och genomlysning var ett av regeringens viktigaste styrverktyg och redan 2002 beslutades att alla statliga bolag skulle vara lika öppna som börsbolagen. Resultatet blev ökad ordning i verksamheterna. Amnesty Business Groups och Riksrevisionens kritik mot de statliga bolagen bekräftade antagandet hur regeringen svarade. De bådas kritik resulterade alltså i att två konsulter fick göra en genomlysning hur bolagen verkligen förhåller sig till hållbarhetsfrågor. Att redovisningen skulle granskas var för att jämställa dess vikt med de finansiella rapporterna. Mueller *et al.* (2009) definierade det andra steget i den normativa processen som genomströmningslegitimering, vilket innebär sättet att skapa en reglering. För att uppnå genuin legitimitet skall myndigheten involvera de som påverkas av regleringen. Detta för att uppnå klarhet och tydliga mål. Förutom konsultationen verkar dessvärre inga andra parter från "produktionsgolvet" ha medverkat direkt i utformningen. Respondenten återgav att en tydlighet förväntades och efterfrågades vid flera tillfällen. Det inkom även protester om att staten som ägare egentligen inte brydde sig om verksamheten utan att detta var ännu ett byråkratiskt påhitt (återgivet av en av kommunikationscheferna). I ett demokratiskt land som Sverige är det förvånande att fler intressenter inte engagerades i framtagningen av riktlinjerna. Zambonis (2008) teori om byråkratiska regleringsprocesser kan möjligen i studien verifieras. Mueller *et als.* (2009) tredje och sista steg i normprocessen benämns som utfallslegitimitet och är resultatet av de två föregående stegen. Utfallet bör bli en legitim handling som har uppfyllt relevanta krav kännetecknade av en demokratisk process. Responsen över riktlinjerna var över förväntan positiv menade respondenten. Om än processen inte genomfördes helt demokratiskt kan resultatet från de övriga intervjuerna bekräfta påståendet. De övriga respondenterna har vid flera tillfällen uttryckt att effekten av regleringen kan ses först på en längre sikt. Zamboni (2008) menade att de skandinaviska ländernas lagstiftning kan ses som trögrörlig med en långsiktig verkan. Därför kan den

positiva responsen, den långsiktiga effekten och den ökade miljömedvetenheten bekräfta att riktlinjerna antagligen är här för att stanna.

6.2 Intressenter

Fassin (2008) definierade en intressent som någon som kan bli påverka företaget eller bli påverkat av det. Ett företags totala värde baserades på ett stort antal relationer vilket medför att en identifiering av intressenter måste vidgas (Fassin 2008). I detta avsnitt analyseras sättet varje företagskategori betecknar sina intressenter och vilket förhållningssätt de har till dessa.

6.2.1 Upprättat och reviderat sedan tidigare

Mitchell *et al.* (1997) återgav att intressenter kan delas upp i tre attribut: brådska, makt och legitimitet. Därefter klassificerades intressenterna beroende på deras vikt för verksamheten. Båda respondenterna återgav att ägaren, kunderna och de anställda utgör den främsta gruppen av intressenter. Ur Mitchell *et als.* (1997) teori är ägaren den *dominanta* intressenten med legitim makt att påverka. Kunderna å andra sidan kan ses som *diskretionära* intressenter om de är samlade till en kundorganisation. De kan ha legitima orsaker att påverka ett företag men makten kan ifrågasättas (särskilt mot ett större bolag) och läget är sällan akut. De anställda tillhör kategorin *farliga* intressenter då exempelvis en strejk kan paralysera hela verksamheten. Den kritiska synen på värdet av en bredare intressentanalys har motarbetats. Miljöchefen återgav att värde skapas genom ett antal relationer som går utöver den primära intressentsfären. Bland annat menade respondenten att leverantörer och bolag inom samma bransch utgör en viktig part i verksamhetens affärsmodell. I detta fall påvisas att båda bolagen lyckats med en bredare intressentanalys då de sett att ett samarbete skapar värde. Då båda företagen klassas som stora kan gruppen leverantörer indelas under flera attribut. Detta beror på vilken produkt eller tjänst som levereras. (Fassin 2008, Freeman *et al.* 2007)

Prado-Lorenzo *et al.* (2009) återger betydelsen av legitimitet för de dominanta intressenterna. Bland annat menas att dessa kommer till högre grad anpassa sig till de rådande sociala normerna för att kunna erhålla långsiktiga ekonomiska fördelar. Alltså ser denna intressentkategori vikten av goda relationer till övriga intressenter då relationerna kommer att öka företagets totala värde. Genom rättvis värdefördelning till övriga intressenter kommer

legitimiteten att öka och gynna bolaget på sikt. Fördelningen delas upp i tre typer: distributionell fördelning, det vill säga huruvida det sker en rättvis allokering av materiellt utfall. Proceduell fördelning, hur processen går till och interaktionell fördelning, hur de övriga intressenterna bemöts. Miljöchefen menade att hållbarhetsredovisningar används för att påverka intressenterna. En reviderad sådan förhöjer det interaktionella fördelningen då intressenten erhåller värde om rapporten är kvalitetssäkrad. Även kvalitetschefen menar på att bolaget erhållit positiv respons från alla parter. (Bosse *et al.* 2008)

Dock återgav de båda respondenterna inte märkt något ökat engagemang från intressenterna. Detta har resulterat i att bolagen till största del får själva utvärdera vad intressenterna kan tänkas anse som viktigt att veta. Processen blir alltså mer intern än extern genom en öppen dialog. Istället har bolagen initierats att själva skapa behovet av reviderat hållbarhetsarbete som på sikt kan leda till starkare engagemang. Problemet gällande rapporternas externa värde verkar bolagen ha löst genom aktivt brukande. Den har inte enbart blivit ett instrument som återger historisk information, utan också faktiskt ett verktyg som möjliggör påverkandet av utomstående parter. (Adams *et al.* 2008)

6.2.2 Endast upprättat

Företag under denna kategori hade liknande synsätt vad gäller primära intressenter som kategorin ovan, ägaren, kunderna och anställda. Fassins (2008) och Freeman *et als.* (2007) teorier gällande betydelsen av bredare relationer och gemensamt skapande av värde bekräftas även här. Respondenterna återgav att det ständigt bör föras en öppen dialog med bolagets intressenter. Efter en sammanställning utvärderas vad som är viktigast för företaget. I processen viktas intressentgrupperna mot varandra, gällande vilka kunskaper de har om bolaget och vilket inflytande de kan tänkas ha. Miljöchefen menade att processen blir en mix av internt och externt utvalda parametrar. Detta resulterar i proceduella värdefördelningen. Om än bolagen inte märkt något engagemang för en reviderad hållbarhetsrapport skapas värde då intressenterna kan känna en medverkan i framtagningen. (Bosse *et al.* 2008)

Respondenterna återger att det i de flesta fall varit ett internt dokument som visar hur bolagen skall kunna förbättra sitt arbete inom frågorna vilket bekräftar Adams *et als.* (2008) problem.

Bolagen jobbar nu aktivt med att skapa ett behov för att motarbeta att rapporten blir ett internt dokument.

6.2.3 Ej upprättat sedan tidigare

Respondenter som intervjuats under denna kategori återger vikten samma intressenter gemensamma för de övriga kategorierna. Hållbarhetssamordnaren och Hållbarhetsansvarige berättade att de inte märkt något särskilt engagemang från de berörda parterna. Resultatet har även här istället blivit att bolagen har fått engagera sig mer för att dra till sig intressenternas uppmärksamhet. Först på några års sikt kan Mitchell *et als.* (1997) intressentklassificering utökas. Värdet kan företagen skapa genom att aktivt visa att de vill ha sina intressenter med i sitt hållbarhetsarbete.

Som i kategorin ovan har dokumentet mest haft betydelse innanför bolagens väggar. Adam *et als.* (2008) teorier kan även här bekräftas. Då bolagen ännu är i uppstartningsfasen krävs det tid för att göra dem uppmärksamma vikten av andra intressenter förutom de primära.

6.2.4 Staten

Då behovet av hållbarhetsinformation insågs går det att tänka sig att staten såg sig själv som den *definitiva* intressenten som enligt Mitchell *et al.* (1997) består av alla tre attribut. Med både legitim makt att kräva en sammanställning och revideringen av en hållbarhetsredovisning och brådskan att göra det då visionen är att vara en förebild. Teorin återgav att vem som helst kan bli en dominant intressent bara denne kompletterar sina attribut med de som saknas. Respondenten återgav att det är upp till de andra intressenterna att själva uttrycka sin ställning i saken och att staten endast kan utgå från sig själv. Dock påpekas att en utfärdad och reviderad hållbarhetsredovisning mycket väl tillför värde till övriga intressenter då den åtminstone ger en grundläggande inblick i hur verksamheterna i de statliga bolagen bedrivs. Bosse *et al.* (2008) påpekade den uppåtgående spiral som främst kan uppstå för ägaren om fler intressenter identifieras då värdet ökar. Genom att erbjuda basinformationen och öppna upp för en dialog kan staten mycket väl erhålla både ökade marknadsandelar och ekonomiska fördelar.

Dock motarbetar Ball *et al.* (2000) den ovan nämnda värdeteorin. Meningen med kravet på en reviderad hållbarhetsrapport är, enligt respondenten, att jämställa den med den finansiella rapporten. Ball *et al.* (2000) återger att en revisor först vänder sig till ledningen och ägaren vid en revision. Resultatet blir att det granskade dokumentet blir oanvändarvänligt för externa parter. Därmed kan engagemanget utebli och hela konceptet med att vara en förebild motarbetas.

6.3 Återge information

Som påpekades ovan har det uppmärksammats att bolag som under en lägre period utgett reviderade hållbarhetsredovisningar har brukat den på diverse sätt. Bland annat påvisades att den kunde användas i marknadsföringssyfte för att uppnå vissa ekonomiska fördelar. I detta avsnitt analyseras företagen ur ett signaleringsperspektiv för att undersöka ett eventuellt förväntningsgap. Även teorier om informationsasymmetri appliceras.

6.3.1 Upprättat och reviderat sedan tidigare

Campbell *et al.* (2001) förklarade, med hjälp av Michael Spences omgjorda signalteori, att företag som anser sig vara överlägsna signalerar detta och gynnas med ekonomiska fördelar. Detta kan bland annat göras genom transparens och genomlysning. Både miljöchefen och kvalitetschefen berättade att bolagen har kunnat uppmärksamma sin position på marknaden sedan de börjat leverera granskade hållbarhetsrapporter. Campbells *et als.* (2001) teori är alltså bekräftad. Genom att revidera rapporten har kvaliteten på informationen höjts för både företaget, leverantörerna och kunderna. Marknadssignaleringen på överlägsenhet kan vara det som skapar rykte. Då bolagen utger rapporter av kvalitet ökar deras trovärdighet. Kvalitetschefen återgav att diskussioner om siffrornas validitet aldrig kommer på tal. En reviderad hållbarhetsredovisning skapar det menade goda ryktet som kan generera marknadsfördelar. Båda respondenter medgav även att hållbarhetsredovisningen stundvis använts som ett marknadsföringsverktyg då förhandlingar görs med lokala myndigheter, kunder och leverantörer. Detta påvisar att ett etiskt bolag är också kan vara tillförlitligt. (Herbig *et al.* 1993, Kulikarni 2000)

Schalteggers (1997) uppmärksammande om att informationen endast är korrekt om kostnaden tillåter det kan ifrågasätta hela fenomenet. Miljöchefen menade dock att rapporteringen och revideringen är klart lönsamt, om än det inte går att mäta det i ren inkomst eller fler kunder. Då bolaget har en stark kvalitetsprofil är en reviderad hållbarhetsrapport något som kompletterar hela företagskonceptet. Kvalitetschefen berättade att det finns en enorm uppskattning bland intressenterna när bolaget kan styrka sitt hållbarhetsarbete med en reviderad rapport. Även här kan fördelen inte mätas ekonomiskt.

Vad som vidare är utav intresse är informationsasymmetrin. Kulkarni (2000) påpekade svårigheten för en bredare krets i samhället att tolka företagens signaler. Bolagen försvarar sig med att gemene man inte direkt har något vidare intresse av att läsa en hållbarhetsredovisning. Vad är det då som förväntas och vad är det som tros förväntas skall återges? Frågan definieras som ett förväntningsgap. Genom en kombination av förståelse av vem som är intressenten och vad denna kan förvänta sig kan förväntningsgapet minska. Uppenbarligen är de båda bolagens reviderade hållbarhetsrapporter inte riktade mot den breda allmänheten utan har en mer organisatorisk läskrets. Därför går detta att tolka som att bolagen har uppmärksamheten vilken typ av information som efterfrågas och hur den kan användas verkar ha fungerat i de båda bolagen. (Zikmund 2008, Reichart 2003, Crane 1995)

6.3.2 Endast upprättat

Bolagen under denna kategori ger en mer spridd bild om mot vem som företaget vänder sig till. I denna kategori finns ur studiens synvinkel två bolag med extra känslig position. Det gäller därför dels för dessa bolag att övertyga staten som ägare om ett effektivt hållbarhetsarbete och dels samhället för att behålla sin legitimitet. Campbell *et al.* (2001) uttryckte, som ovan nämnt, att företag som signalerar överlägsenhet i regel gynnas ekonomiskt. Miljöchefens svar påminde mycket om den föregående kategorin. Hållbarhetsredovisningar utvecklades dels för att visa för staten hur frågorna bedrevs men också för att fortsätta att ha en öppen dialog med övriga intressenter. Chefen för CSR och PR menade å andra sidan att staten ligger främst i åtanke vid utformningen då bolaget ser sig främst påverkad av staten som intressent. På argumentet om att syftet med regleringen var att skapa föredöme för externa parter förklaras att redovisningen är öppen för alla men att det är viktigt att bestämma vilken intressent har störst behov och utgå därifrån. Ökad information

skapar gott rykte, något som driver på ett långsiktigt tänkande understödjas. Respondenten menade att ökad transparens genom redovisning av det som upplevs besvärligt eller riskfyllt skapar förtroende. (Herbig *et als.* 1993)

Även här uppstår frågan om vad som förväntas skall återges? Förväntningsgapet från ägarens sida verkar ha täppts igen och även här ger de undersökta företagen en spridd bild. Miljöchefen berättade att diskussioner med övriga intressenter alltid förts vilket gett en tillfredsställande bild på vad som förväntas speglas i hållbarhetsrapporten. Hänsynstagande till ett flertal intressenter kan resultera i ett flerdimensionellt samarbete som ökar värdet. Då en del av företagen ser ägaren som den primära intressenten kan informationsasymmetrin öka vilket minskar dess värde och trovärdighet. Detta då de flesta läsare inte får den efterfrågade informationen. Både Kulikarni (2000) och Scaltegger (1997) föreslog vid sådana situationer att staten borde ha ett ansvar att inrätta organisationer som kan tolka den återgivna informationen. Chefen för CSR och PR menade dock att media nu har en lättare insyn i hur företagen arbetar. På så sätt kan informationen nå ut till gemene man. Synsättet bekräftar påståendet om att informationsasymmetrin inte varar för evigt, dagens moderna informationssamhälle är ett bevis på detta. Sammanfattningsvis återger respondenten även att företaget inte märkt av en efterfrågan på en reviderad rapport utan endast hur det sociala ansvaret levs upp till. (Kulikarnis 2000, Reichart 2003, Crane 1995)

6.3.3 Ej upprättat sedan tidigare

Bolag som inte tidigare upprättat en hållbarhetsredovisning ser rapporteringen som en utvecklingsprocess som på sikt kommer att generera den information intressenterna efterfrågar. Än så länge är det i flera av företagen staten som genom sina riktlinjer dikterar hur rapporteringen skall gå till. Både Hållbarhetsansvarige och Hållbarhetssamordnaren berättade att de inte märkt av något intresse från kunderna, för varken rapport eller revision. Men båda såg optimistiskt på framtiden där möjligheten och behovet att visa upp bolagets validerade arbete i hållbarhetsfrågorna kommer att öka. Hållbarhetssamordnaren återgav att möjligheten att profilera sig på ett nytt sätt ökar vilket gör hållbarhetsrapporten till marknadsföringsverktyg. Herbig *et als.* (1993) teori om kopplingen mellan marknads signaler och rykte kommer alltså att först bekräftas efter ett par år. Än så länge dominerar staten som läsare. En av respondenterna uttrycker en viss rädsla att inte rapportera

och kvalitetssäkra. Respondenten menade att legitimiteten från staten kan minska och att detta kan ifrågasätta motivet att driva verksamheten. Uttalandet kan därför förklara rapporternas fokus. Kommunikationschefen uttryckte att vissa bolag redan nu kan ha hamnat i en position där de redan nu måste visa hur de har inorporerat sitt CSR arbete i den dagliga verksamheten. I sådana fall är kopplingen signalering och anseende redan bevisad.

Informationsasymmetrin som uppstår kan ses ur flera perspektiv. Då bolagen inte märkt av någon efterfrågan på reviderade rapporter borde det kanske vara självklart att de försöker tillfredsställa den intressent som faktiskt vill veta vad som föregår i företaget. I stället för att se samhället som stort som den primära intressenten kan teorin om informationsasymmetri istället appliceras på enskilda. I detta fall kan bolagen faktiskt ha minskat asymmetrin. Hållbarhetssamordnaren påpekade att bolagen hade ansvaret för att väcka en efterfrågan hos fler intressenter. På så sätt kan företagen föra en öppen dialog och minska informationsasymmetrin ytterligare. Dialogen kan minska förväntningsgapet och öka legitimeringen av företagets produkter. (Kulikarni 2000, Reichart 2003)

Schaltegger (1997) menade att kostnad är det som styr kvaliteten på informationen. Precis som i de övriga företagskategorierna, menar dessa respondenter att nyttan mycket väl kan överstiga kostanden, något som legitimerar rapporteringen. Även här är den dock svår att mäta kvantitativt. Kommunikationschefen menade att kostanden får ses som en utgift för kunskapsuppbyggnad. Det gäller därför att effektivisera sättet att arbeta för att verkligen få ut de maximala fördelarna en rapport har att erbjuda. Hållbarhetssamordnaren påpekade stoltheten över de statliga bolagen som medborgarna borde känna är en betydande faktor i övervägandet om att följa direktivet eller ej. Dock höll alla respondenter med om att verkan är långsiktig och att det måste ta sin tid innan de kan riktigt utvärdera om marknadens pris på konsultering och revidering understiger nyttan. Att bekräfta Schalteggers (1997) påstående kan därför i dagsläget vara komplicerat då bolagen ännu är i en uppstartandeperiod och kan egentligen inte mäta några effekter ännu.

6.3.4 Staten

Sammanfattningsvis verkar staten vara den främsta intressenten och läsaren av hållbarhetsrapporter. Den statliga respondenten förklarar att synsättet kan bero på ett aktivt

ägande. Att det är just denna intressent som ägnar störst uppmärksamhet är för dagens fokus på hur hållbarhet påverkar bolagen. Genom att kräva ickefinansiell information kan verksamheterna styras mot att bli mer konkurrenskraftiga. Hänsynstagandet till andra respondenter existerar men det är upp till varje grupp att uttrycka sitt intresse. Uttalandet ifrågasätter vad som menas med Statskontorets rapport (Fi2009/3686) om att syftet är att ge intressenterna möjligheten att följa förbättringseffekten. Vem är i sådana fall intressenten om staten än så länge själv dikterar riktningen?

Vidare återger respondenten att staten ställer höga krav på bolagens styrelser. Det är därför viktigt att kvalitetssäkra den återgivna informationen och jämföra den med de finansiella rapporterna. Staten är medveten om att kravet innebär nya kostnader för alla företag men anser att värdet av en reviderad rapport är betydande. Än så länge har Näringsdepartementet inte utvärderat de erhållna rapporterna. Utredning om sambandet mellan kostnad och kvalitet och teorin om informationsasymmetri kan därför ännu inte appliceras då en utvärdering på hur användarvänlig hållbarhetsdatan ännu inte gjorts.

Som ovan anges, är det mer upp till var och en av intressenterna att uttrycka sitt intresse för hållbarhetsredovisningen och dess värde efter granskningen. Respondenten menade att rapporteringen och revideringen i sig signalerar ett föredöme då de flesta privata bolag inte utfärdar sådana. Genom kravet bäddar staten för egen utvärdering av företagets arbete. Riktlinjerna som ett fenomen kan ha baserats på Reicharts (2003) teori om vad som skapar ett förväntningsgap. Den primära drivfaktorn kan tänkas vara *symboliska intressen* som ställer krav på ett företag att skapa en attityd, att påverka eller att skapa ett mönster. Även *informationsintressen* kan ha inverkat i utformningen och är, som namnet antyder, behovet av information.

6.4 Sammanfattning

Respondenterna i första kategorin anser att bolagen har varit en typ av pionjärer i sitt arbete med hållbar utveckling och rapporteringen kring fenomenet. De beskriver att hållbar utveckling är en del av affärsmodellen för företagen och därför har de sedan tidigare haft en hållbarhetsredovisning och reviderat den. Vidare återgav respondenterna i kategori två och tre att deras bolag inte har uppnått samma nivå som tidigare kategori på grund av att avsaknad av

påtryckningar från intressenter och omvärlden. Den ansvariga för extern rapportering på Näringsdepartementet förklarade att direktivet var ett resultat av kritik från Amnesty Business Group och Riksrevisionen. Regeringen formulerade alltså krav gällande hållbar utveckling i sin ägarpolicy, som ett svar på omvärldens förfrågan. Empirin analyseras därför främst genom Mueller *et als.* (2009) teori om sociala normer, som i detta fall är den ökade miljömedvetenheten och krav på aktivt arbete i frågorna

Vidare ser respondenterna i alla tre kategorier ägaren som den primära intressenten, efterföljt av kunder och anställda. Mitchell *et al.* (1997) förklarade hur intressenter kan definieras efter attributen de tillhör. Bland annat ser staten sig själv som den dominanta intressenten med både legitim makt att kräva en sammanställning och revideringen av en hållbarhetsredovisning och brådskan att göra det då visionen är att vara en förebild. Dock saknas respons från statens sida vad som egentligen efterfrågas, något som den Ansvarige på Näringsdepartementet medgav.

Alla respondenterna i studien var även överrens om att en revidering av hållbarhetsredovisningen ökar trovärdigheten och att det resulterar i ett mervärde. Detta mervärde kan inte alltid mätas finansiellt men Campbell *et al.* (2001) påvisade att signalering av förtroende och överlägsenhet kan leda till ekonomiska fördelar. Därför har kostnaden oftast inte setts som ett problem. Hållbarhetsrapporten har även tjänat som ett marknadsföringsverktyg.

7. Slutsats och diskussion

I detta avsnitt reflekteras studiens resultat i en slutstats som har till avsikt att skildra den generella bilden av hållbarhetsredovisningens utveckling hos de statliga bolagen. Genom att besvara forskningsfrågan framställs också bidraget till den akademiska litteraturen samtidigt som vidare förslag på forskning görs då ämnets komplexitet begränsar studiens omfattning.

7.1 Forskningsfrågan besvaras

7.1.1. Generell fråga

- *Hur ser utvecklingen av reviderade hållbarhetsredovisningar för statliga bolag ut i Sverige?*

Utvecklingen initierades genom kritik av Amnesty Business Group och Riksrevisionen år 2005. Bland annat påpekades det att de statliga bolagen kunde kränka de mänskliga rättigheterna och att en korrekt rapportering av samhällsuppdragen saknades. Som svar på detta anlätade regeringen två konsulter som skulle undersöka situationen. Undersökningen sammanställdes och utmynnade i ett dokument som senare kom att användas vid formuleringen av direktivet. Bland annat motiverade näringsministern Maud Olofsson att de statliga företagen skall verka som ett föredöme för den privata sektorn och ligga i framkant inom hållbar utveckling (Olofsson, Maud 2008). Vidare menar regeringen att riktlinjerna skall fungera som en informationskanal som skapar en plattform för diskussion (Fi2009/3686).

Författarna av studien har delat upp företagen i tre kategorier. Den första består av företag som sedan tidigare utgett reviderade hållbarhetsrapporter och som har en mer direkt påverkan på miljön. Den andra kategorin har utgett snarlik information som kan härledas till hållbar utveckling men denna information har aldrig granskats av en revisor. Företagen under denna kategori har en viss påverkan på miljön men har även ett socialt ansvar i den verksamheten de bedriver. Företagen under den tredje kategorin har aldrig tidigare utgett någon typ av hållbarhetsinformation. Verksamheten som bedrivs i dessa bolag har inte en lika tydlig

återkoppling till miljömässigt och socialt ansvar. Vad som också bör påpekas är att bolagen under varje kategori är snarlika storleksmässigt.

Med tanke på näringsministerns uttalande sågs redovisningen som ett sätt att likställa hållbarhetsredovisningen med övrig finansiell information. Till författarnas stora förvåning konsulterades inte bolagen vid utformningen av riktlinjerna. Mueller *et al.* (2009) påpekade att för att uppnå genuin legitimering skall myndigheten involvera de som påverkas av regleringen. Den Ansvarige för extern rapportering på Näringsdepartementet menar dock att responsen över riktlinjerna var över förväntan positiv. Trots detta påstående har det under intervjuerna med respondenter under kategori tre framkommit starkt missnöje när direktivet utfärdades. Efter ett års rapportering nämner dock samma respondenter att de har kommit till insikt med syftet av riktlinjerna. De återger bland annat att det är viktigt att inkorporera ett hållbarhetstänk i den dagliga verksamheten. Det har framkommit i intervjuerna alla respondenter ser ökad användning av hållbarhetsredovisning på längre sikt. Idag är efterfrågan på reviderad hållbarhetsredovisning påtvingad och därmed artificiellt skapad. Slutsatsen är därför att det är en evolutionär process som förhoppningsvis kommer att leda till en organisk tillväxt där fler intressenter intresserar sig för fenomenet hållbarhetsredovisning. Detta bör resultera i att de ställer krav på att fler i den privata sektorn också ska börja rapportera och revidera sitt hållbarhetsarbete. Än så länge är de flesta företagen i uppstartningsfasen och ovana med hållbarhetsrapportering vilket medför att dessa företag idag inte kan utgöra ett föredöme. Detta är något som kan understrykas med uttalanden från Chefen för CSR & PR i kategori två och Hållbarhetsansvarige i kategori tre.

7.1.2 Huvudfråga

- *Var skapas mervärdet av statens reglering av redovisning och granskning av hållbarhetsredovisning för de statliga bolagen?*

Gemensamt för alla respondenter är att de anser att granskningen av hållbarhetsredovisningen faktiskt skapar ett mervärde. Scheltegger (1997) menar att informationen endast är korrekt om kostnaden tillåter det. En viss beklagan har funnits gällande kostnaden för revidering, konsultation och kunskapsuppbyggnad. Detta främst framkommit i kategori tre. Något som kan ses naturligt då dessa bolag har minst omsättning av de tre kategorierna.

Det som framlagts i studien är att samtliga undersökta bolag identifierar ägaren som den primära intressenten. Enligt Mitchell *et als.* (1997) intressentteori är staten den definitiva intressenten med legitim brådslande makt att påverka företagen. Vidare identifieras anställda som farliga intressenter och kunder som diskretionära. Dessa intressenter är också de som främst skulle kunna ta del av det mervärde som granskningen skapar. Som ovan nämnts är staten den primära intressenten vilket resulterat i att ägaren borde erhålla det mesta av det skapade mervärdet. Under studiens gång framkom det att de intervjuade bolagen inte känner till hur staten använder sig av informationen. Även Ansvarige för extern rapportering på Näringsdepartementet medger att staten inte gjort en riktig utvärdering på rapporterna. Detta är något som planeras göras i framtiden. Empirin bekräftar att fenomenet är en process som kommer att utvecklas över tiden för alla berörda parter.

Studiens utfall visar att det är upp till bolagen själva att väcka intresse hos sina intressenter. En av respondenterna menade att bolaget måste utvärdera vem som har störst intresse av en reviderad hållbarhetsrapport. Därför är de flesta hållbarhetsredovisningarna anpassade efter ägarens behov. När fler intressenter ansluts måste rapporterna anpassas för att inte motverka att ett förväntningsgap breddas som kan leda till minskat mervärde.

Slutsatsen är att i dagsläget är den reviderade rapporten främst ett internt styrdokument med syfte att förbättra de interna processerna kring hållbarhetsarbete och rapportering av detta. Utvecklingen förväntas gå mot den mer erfarna kategori ett där även övriga intressenter uppvisat ett visst intresse för företagens reviderade rapporter. Detta innebär en expansion av intresset och mervärdet som kommer att spridas över den resterande intressentsfären. Resultatet antas vara att när brukandet av den granskade rapporten ökar bör även mervärdet av granskningen göra detsamma. I dagsläget är därför de statliga bolagen i en fördelaktig position då de kan signalera sin överlägsenhet som enligt Campell *et al.* (2001) leder till marknadsfördelar. Således kommer den evolutionära processen att medföra att den granskade hållbarhetsredovisningen blir lika mycket ett externt som internt dokument. Först då maximeras värdet av granskningen och kostnaden för den.

7.2 Studiens teoretiska bidrag

Fenomenet rapportering och revidering av hållbarhetsarbete för statliga bolag är relativt nytt är studiens teoretiska bidrag en påbyggnad av den knappa teorin. Då direktivet nyligen har utfärdats är teorin knapp, om överhuvudtaget existerande, påvisas det att det finns ett behov på vidare forskning. Eftersom den primära slutsatsen är att fenomenet är en evolutionär process lägger detta grunden för vidare forskning. Studien kan även tillsammans med framtida andra studier leda till ett ökat intresse för ämnet och lyfta fenomenet till ytan, samtidigt som den ökar studiegrunden för skapandet av teori.

7.3 Reflektioner över slutsatsen

Studiens slutsats anses vara valid då respondenternas tidigt uppvisade samma svarsmönster. Då riktlinjerna är nya och de flesta av företagen är i uppstartsfasen är överförbarheten och upprepningen inte garanterad. Detta beror på den evolutionära processen där såväl bolagen som intressenterna kommer till nya insikter.

7.4 Förslag till fortsatt studier

Då direktivet är i uppstartningsfasen är det intressant att genomföra samma typ av undersökning om en signifikant tidsperiod på ett par år när bolagen har doktorerats in i arbetssättet. I denna studie har författarna fokuserats på de statliga bolagen som respondenter och enbart intervjuat den Ansvarige för extern rapportering på Näringsdepartementet. I en framtida studie föreslås även en intervju av företagsansvarige för respektive bolag på departementet. Ett annat viktigt förslag är att undersöka huruvida syftet med riktlinjerna verkligen har uppfyllts genom att vara ett föredöme för det privata näringslivet. Bland annat hade detta kunnat göras genom en procentuell jämförelse av antalet privata bolag som upprättade och reviderade en hållbarhetsredovisning innan och efter direktiven.

8. Referenser

8.1 Publicerade källor

Adams, Carol A.; Frost; Geoffrey R.; 2008; Integrating sustainability reporting into management practices; *Accounting Forum*; Vol. 32; No 4; pp. 288-302

Ball, Amanda; Owen, David L.; Gray, Rob; 2000; External Transparency or Internal Capture? The Role of Third-party Statement in Adding Value to Corporate Environmental Reports; *Business Strategy and the Environment*; Vol. 9; No 1; pp. 1-23

Bosse, Douglass A.; Phillips, Robert A; Harrison, Jeffrey; 2009; Research notes and commentaries Stakeholders, Reciprocity, And Firm Performance; *Strategic Management Journal*; Vol. 30; No. 4; pp 447-456

Crane, Teresa, Yanecy; 1995; Issue in management: Closing the Expectation Gap; *Planning Review*; Vol. 23; No 6; pp. 19-20

Campbell, David; Shrivess, Philip; Bohmbach-Saager, Heike; 2001; Voluntary Disclosure of Mission Statements in Corporate Annual Reports: Signaling What and To Whom?; *Business and Society Review*; Vol. 106; No 1; pp. 65–87

Fassin, Yves; The Stakeholder Model Refined; 2009; *Journal of Business Ethics*, Vol. 84; No 1; pp113-135

Freeman, Edward R.; Martin, Kirsten; Parmar, Bidhan; 2007; Stakeholder Capitalism; *Journal of Business Ethics*; Vol. 74, No 4; pp. 303-314

Herbig, Paul; Milewicz; John; 1993; The Relationship of Reputation and Credibility to Brand Success; *Journal of Consumer Marketing*; Vol. 10; No 3; pp 18-24

Kulkarni; Subodh P.; 2000; Environmental Ethics and Information Asymmetry among Organizational Stakeholders; *Journal of Business Ethics*; Vol. 27; No 3; pp. 215-228

Mitchell, Ronald K.; Agle, Bradley R.; Wood, Donna J.; 1997; Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts; *The Academy of Management Review*; Vol. 22; No. 4; pp. 853-886

Mueller, Martin; Gomes dos Santos, Virginia; Seuring, Stefan; 2009; The Contribution of Environmental and Social Standards Towards Ensuring Legitimacy in Supply Chain Governance; *Journal of Business Ethics*; Vol. 89; No 4; pp. 509–523

O'Dwyer, Brendan; Owen, David; 2007; Seeking Stakeholder-Centric Sustainability Assurance An Examination of Recent Sustainability Assurance Practice; *The Journal of Corporate Citizenship*; No 25; pp. 77-94

Prado-Lorenzo, Jose-Manuel; Gallego-Alvarez, Isabel; Garcia-Sanchez, Isabel M; 2009; Stakeholder Engagement and Corporate Social Responsibility Reporting: the Ownership Structure Effect; *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*; Vol. 16; No 2; pp. 94-107

Raz, Joseph; 2006; The Problem of Authority: Revisiting the Service Conception; *Minnesota Law Review*; Vol. 90; No 4; pp 1003-1044

Reichart, Joel; 2003; A Theoretical Exploration of Expectational Gaps In the Corporate Issue Construct; *Corporate Reputation Review*; Vol. 6; No 1; pp. 58-69

Scheltegger, Stefan; 1997; Information Costs, Quality, of Information And Stakeholder Involvement – Necessarily of International Standards of Ecological Accounting; *Eco-Management and Auditing*; Vol. 4; No 3; pp 87-97

Zikmund, Paul; 2008; Reducing the Expectation Gap; *The CPA Journal*; Vol. 78; No 6; pp 20-22

8.2 Tryckta källor

Bryman, Alan; Bell, Emma; 2005; *Företagsekonomiska Forskningsmetoder*; Upplaga 1; Liber Förlag; Ljubljana

Dramaten, Hållbarhetsredovisning, 2008.

Dramaten, Årsredovisning, 2007.

Green Cargo, Års- och Hållbarhetsredovisning, 2008.

Green Cargo, Års- och Hållbarhetsredovisning, 2007

GRI, GRI:s Tillämpningsnivåer, 2000-2006 GRI, Version 3.0

IRECO HOLDING AB, Årsberättelse, 2007.

Jacobsen, Dag, Ingvar; 2002; *Vad, hur och varför: om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*; Upplaga 1; Studentlitteratur; Lund

Kungliga Operan, Årsredovisning, 2007.

Kungliga Operan, Årsredovisning, 2008.

RISE, Hållbarhetsredovisning, 2008.

Rosengren, Karl Erik; Arvidsson, Peter; 1992; *Sociologisk Metodik*; Upplaga 4; Almqvist & Wiksell Förlag; Falkköping

SAS, Årsredovisning, 2008

SIS Projekt, Miljöledningens lägesrapport – om ISO 1400-serien, nr 2, 2006.

Sveaskog, Verksamheten 2007 med Hållbarhetsredovisning, 2007.

Sveaskog, Års- och Hållbarhetsredovisning, 2008.

Svenska Spel, Hållbarhetsredovisning, 2008.

Systembolaget, Ansvarsredovisning, 2008

Systembolaget, Miljöredovisning 2007.

Systembolaget, Årsredovisning, 2007.

Wolfrum, Rüdiger; Röben, Volker; 2008; Legitimacy in International Law; Uppl. 6; *Springer Berlin Heidelberg*; pp. 219-298

Zamboni, Mauro; 2008; Law and Politics; Uppl. 8; *Springer Berlin Heidelberg*; pp. 125-145
Svenska Spels Hållbarhetsredovisning 2008

8.3 Statliga källor

2009 års redogörelse för företag med statligt ägande. Skr. 2008/09:120

Ett utvidgat miljöansvar; Regeringens proposition 2006/07:95

En svensk strategi för hållbar utveckling; Skr. 2003/04:129

Riktlinjer för myndigheters redovisning av miljöledningsarbete; M2005/4563/Hm

Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande; 2007

Ska myndigheter göra hållbarhetsredovisningar? Fi2009/3686

Strategiska utmaningar – En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling, Skr. 2005/06:126.

8.4 Nyhetsartiklar

Rosell, Annika; 2005; Riskerna inte enbart finansiella – Dags för hållbarhetsredovisningar; *Balans*; Årgång 31, nr 38; pp. 24-26

2009; Få företag i Sverige har hållbarhetsredovisning; *Balans*; Årgång 35; nr 3; pp. 19-20

2008; Noteringar: Statliga bolag dåliga på hållbarhetsredovisning; *Balans*; Årgång 34; nr 8; pp. 8

8.5 Elektroniska källor

Dramaten.se; upplagd - ; hämtad 2009-12-03 kl 15,23;
<http://dramaten.se/Dramaten/Om-Dramaten/>

Globalreporting.org; upplagd - ; hämtad 2009-11-28 kl 13,54;
<http://www.globalreporting.org/AboutGRI>

Greencargo.com; upplagd 2009-08-14; hämtad 2009-12-03; kl 15,02
<http://www.greencargo.com/sv/Om-oss/>

Operan.se; upplagd 2008-12-30; hämtad 2009-12-03 kl 14,48 ;
<http://www.operan.se/templates/ListingIndex.aspx?id=16>

Regeringen.se a); upplagd 2008-05-07; hämtad 2009-12-01 kl 16,37;
<http://www.regeringen.se/sb/d/10627/a/104545>

Regeringen.se b); upplagd 2007-12-03; hämtad 2009-12-01 kl 17,15;
<http://www.regeringen.se/sb/d/9737/a/93467>

Regeringen.se c) ; upplagd 2009-07-21 ; hämtad 2009-12-28 kl 14,01;
<http://www.regeringen.se/sb/d/12064/a/129922>

Ri.se; upplagd - ; hämtad 2009-12-03 kl 14,18;
<http://www.ri.se/sv/om-rise>

Riksrevisionen.se; upplagd 2005-11-30; hämtad; 2009-12-02 kl 10,05;
http://www.riksrevisionen.se/templib/pages/NewsPage_674.aspx

Pwc.se; upplagd 2009-08-18; hämtad 2009-12-06 kl 13,40;
<http://www.pwc.com/se/sv/pressrum/mid-cap-bolagen-slapar-efter-nar-allt-fler-redovisar-hallbarhetsarbete-19aug2009.jhtml>

Sasgroup.net; upplagd ; hämtad; 2009-12-03 kl 12,12;
<http://www.sasgroup.net/SASGroup/default.asp>

Sveaskog.se; upplagd - ; hämtad 2009-12-03 kl 11,32 ;
<http://sveaskog.se/Om-Sveaskog/>

Svenskaspel.se; upplagd - ; hämtad 2009-12-03 kl 12,04;
<http://svenskaspel.se/p4.aspx?pageid=3#pinfo=142>

Systembolaget.se; upplagd - ; hämtad 2009-12-03 kl 12,33;
<http://systembolaget.se/Applikationer/Knappar/OmSystembolaget/>

Sweden.gov.se; upplagd - ; hämtad 2009-12-03 kl 14,34
<http://www.sweden.gov.se/sb/d/2819/a/23960>

8.6 Respondenter

Svenska Spel 2009-12-07

SAS 2009-12-11

Green Cargo AB 2009-12-17

Dramaten 2009-12-17

Näringsdepartementet 2009-12-17

Sveaskog 2009-12-18

RISE 2009-12-18

Kungliga Operan 2009-12-21

Systembolaget 2010-01-04

9. Bilagor

9.1 Bilaga 1 Företag med statligt ägande

Regeringskansliet förvaltar statens ägande i 53 företag. Lista på bolagen tagen från sweden.gov.se. Sedan har företagen placerats i respektive kategori genom att besöka respektive bolags hemsida för information.

9.1.1 Upprättat och reviderat sedan tidigare:

- Green Cargo AB
- SAS AB
- SJ AB
- Vasallen AB

9.1.2. Endast upprättat:

- Apoteket AB
- Luossavaara-Kiirunavaara AB, LKAB
- Nordea Bank AB
- Posten Norden AB
- Samhall AB
- SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut AB
- Specialfastigheter i Sverige AB
- Sveaskog AB
- SVEDAB, Svensk-Danska Broförbindelsen AB
- Svenska Spel, AB
- Systembolaget AB
- Svevia AB
- Vattenfall AB
- TeliaSonera AB

9.1.3. Ej upprättat sedan tidigare:

- Akademiska Hus AB
- ALMI Företagspartner AB
- Bostadsgaranti, AB
- Göta kanalbolag, AB
- Innovationsbron AB
- Jernhusen AB
- Kungliga Dramatiska Teatern AB
- Kungliga Operan AB
- Lernia AB
- Miljömärkning Sverige AB
- Norrland Center AB
- RISE Holding AB
- SBAB, Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag
- Sbo, Statens Bostadsomvandling AB
- SEK, AB Svensk Exportkredit
- SOS Alarm Sverige AB
- Swedfund International AB
- Svensk Bilprovning, AB
- Svenska Miljöstyrningsrådet AB
- Svenska rymdaktiebolaget
- Svenska Skeppshypotekskassan
- SweRoad, Swedish National Road Consulting AB
- Teracom AB

9.1.4. Ej upprättat även efter direktivet 2008

- Arbetslivsresurs AR AB
- Arlandabanan Infrastructure AB
- Botniabanan AB

9.1.5. Företag utan placering

- Dom Shvetsii, A/O – har ingen egen hemsida
- Exstattum AB– har ingen egen hemsida
- Fouriertransform AB – bildades December 2008, har ingen egen hemsida
- Preaktio AB– har ingen egen hemsida
- Vectura Consulting AB - Vectura Consulting AB startades 1 januari 2009 och är en sammanslagning av Vägverket Konsult och Banverket Projektering.
- VisitSweden AB – har ingen information på hemsidan
- Voksenåsen A/S– har ingen information på hemsidan
- Zenit Shipping AB – Beslut om likvidation

9.2 Bilaga 2 Intervjuguide Statliga bolag

- Bolaget har tidigare aldrig haft en hållbarhetsredovisning. Vad tror du det beror på?
- Hur har dagens beslutsfattande/processer ändrats sedan bolaget måste granska denna icke finansiella information?
- Tema intressenter (exempel på frågor som kan ställas): Vilka är era viktigaste intressenter gällande granskad hållbarhetsredovisning? Finns det ett ökat intresse hos era intressenter? Efterfrågade era intressenter granskning av hållbarhetsredovisningen innan det blev reglerat? Medverkar de i valet av parametrar (väljer bolaget parametrar utifrån de som intressenterna vill ha granskat)? Hur påverkar det bolagets intressenter (internal and external stakeholders) att hållbarhetsredovisningen är granskad?
- Ökar granskningen av hållbarhetsredovisningen trovärdigheten för bolagets arbete?

9.3 Bilaga 3 Intervjuguide till den Ansvariga för extern rapportering vid Näringsdepartementet

- Hur har ni arbetat fram och utvecklat beslutet om reglering?
- Varför reglera både hållbarhetsredovisning och granskning? Vilket mervärde skapar granskningen?
- De flesta bolagen nämner att de inte har några andra intressenter förutom ägarna som bryr sig om en revidering, hur kommer det sig då att ni reglerade det då en reglering brukar bero på legitimiteten och efterfrågan i samhället?
- Ökar granskningen av hållbarhetsredovisningen trovärdigheten för bolagets arbete?
- Är detta ett led i statens miljömål?

9.4 Krav från staten

Hållbarhetsredovisning

En *hållbarhetsredovisning* enligt GRI:s riktlinjer ska publiceras på respektive företags hemsida i samband med publiceringen av företagets årsredovisning. Hållbarhetsredovisningen kan antingen vara en fristående rapport eller ingå som en del i årsredovisningsdokumentet.

I en hållbarhetsredovisning enligt GRI:s riktlinjer ingår exempelvis:

- Redogörelse och kort analys av vilka hållbarhetsfrågor som bedömts som viktiga för företaget med motivering varför.
- Tydlig redovisning av risker och möjligheter med hänsyn till hållbarhetsfrågor, i synnerhet sådana icke-finansiella risker och möjligheter som behövs för förståelsen av företagets utveckling, resultat och ställning.
- En tydlig redovisning av genomförd intressentanalys och intressentdialog i syfte att identifiera och ta ställning till väsentliga risker och möjligheter med hänsyn till hållbarhetsfrågor för företagets viktigaste intressenter.
- Redogörelse för företagets strategier och anpassning till kraven om hållbar utveckling samt hur strategi och anpassning påverkar företagets resultat och ställning nu och i framtiden.
- Redovisning av företagets ställningstaganden i egna policydokument och i form av internationella konventioner, såsom exempelvis FN:s Global Compact.
- Redogörelse för hur det aktiva hållbarhetsarbetet bedrivs med mål, handlingsplaner, ansvarsfördelning, utbildningssatsningar samt styr- och incitamentssystem för uppföljning.
- En tydlig redovisning av resultat och mål med utgångspunkt i valda resultatindikatorer. Dessa ska kompletteras med löpande text som förklarar utfall i förhållande till mål tillsammans med redovisning av nya mål.
- Redovisningsprinciper som tydliggör företagets utgångspunkter för redovisningen och

Källa: Riktlinjer för extern rapportering för bolag med statligt ägande)